

Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri Ölçeği Mağdur Formu'nun (ŞOYÖM) Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması

Nermin Taşkale¹ , Özlem Sertel Berk²

Anahtar kelimeler

kadına yönelik şiddet, yakın öncüller, etkileşim, sadakat

Key words

violence against women, proximal antecedents, interaction, fidelity

Öz

Kadına yönelik şiddet farklı kültürel, sosyal ve ekonomik düzeydeki kadınların yaşadığı önemli bir sorundur. Birey ve toplum üzerinde olumsuz etkileri olan bu soruna ilişkin çeşitli açıklamalar sunulmuştur. Şiddet anını yordayan öncüller, kadına yönelik şiddetle ilişkili pek çok parametre içinde açıklama gücünün görece yüksekliği ile öne çıkmaktadır. Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri (ŞOYÖ) bu öncüllerini fail bakış açısıyla inceleyen bir formdur. Bu çalışmada ŞOYÖ'nün mağdur diliyle Türkçeye uyarlaması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ŞOYÖ Mağdur Formu (ŞOYÖM), Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği (ÇÇYÖ), Kısa Semptom Envanteri (KSE-53), Kişilik İnanç Ölçeği-Kısa Form (KİÖ-KF) ve İki Boyutlu Sosyal İstenirlik Ölçeği (SİÖ) 18-67 (Ort. = 38.8) yaş arası 101 kadın katılımcıya uygulanmıştır. Faktör analizi sonrası elde edilen form fiziksel şiddetin "etkileşim" (ŞOYÖM-E; Cronbach Alfa = .96) ve "sadakat" (ŞOYÖM-S; Cronbach Alfa = .87) anlaşmazlıkları sonrası ortaya çıktığını göstermiştir. ŞOYÖM, ŞOYÖM-E ve ŞOYÖM-S puanları ÇÇYÖ fiziksel şiddet; ŞOYÖM, ŞOYÖM-E puanları ÇÇYÖ yaralanma puanlarıyla yüksek korelasyon gösterirken ölçek toplam ya da alt boyut puanları KSE-53, KİÖ-KF, SİÖ alt boyutlarıyla anlamlı ilişki göstermemiştir. Kadın sığınma evinde kalan kadınların ŞOYÖM puanları, eşiyile yaşayan şiddet mağduru kadınlardan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Bulgular, ŞOYÖM'ün orijinal fail ölçeğinin kavramsal yapısıyla uyumlu, güvenilir ve geçerli olduğuna işaret etmiştir. Gelecek çalışmaların ŞOYÖM ve alt boyutlarını çiftler için eş zamanlı ele almasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Abstract

The Turkish validity and reliability study of the Proximal Antecedents to Violent Episodes Scale Victim Form (PAVEV)

Violence against women (VAW) is an important problem faced by women from different cultural, social and economic backgrounds. Varying explanations have been offered for this problem which has negative effects on people and society. Antecedents predicting the violent episode are prominent among various parameters of VAW. Proximal Antecedents to Violent Episodes (PAVE) form scrutinizes these antecedents from perpetrator's perspective. The aim of the current study was to conduct the Turkish adaptation of PAVE from victims' perspective. PAVE Victim Version (PAVEV), The Revised Conflict Tactics Scale (CTS), Brief Symptom Inventory (BSI), Personality Beliefs Questionnaire-Short Form (PBQ-SF) and Two-dimensional Social Desirability Scale (SDS) were administered to 101 women whose ages range between 18 and 67 years ($M = 38.88$). The form obtained after factor analysis revealed that physical violence occurs following "interaction" (PAVEV-I; Cronbach Alpha = .96) and "fidelity" (PAVEV-F; Cronbach Alpha = .87) disagreements. PAVEV, PAVEV-I and PAVEV-F scores were correlated with CTS physical violence scores; PAVEV and PAVEV-I scores were correlated with CTS injury scores, but none of PAVEV scores were correlated with BSI, PBQ-SF or SDS subscale scores. Shelter-residing women got higher subscale and total scores than those residing-with-partners. Findings revealed that PAVEV is a reliable and valid measure showing coherence with the conceptualization of the original perpetrator scale. Nevertheless, future studies should analyze PAVEV total score and its subscales simultaneously in couples.

Taşkale, N. ve Sertel Berk, Ö. (2020). Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri Ölçeği Mağdur Formu'nun (ŞOYÖM) Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Klinik Psikoloji Dergisi*, 4(1), 12-33.

✉ Nermin Taşkale · nermin.taskale@gmail.com

¹ Arş. Gör. Dr., ² Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, B Blok, Balabanağa Mah. Ordu Cad. No: 6, Laleli Fatih İstanbul

Geliş tarihi: 07.09.2019

Kabul tarihi: 04.11.2019

Online yayımlanma tarihi: 15.01.2020

Kadına yönelik şiddet, kadının yakın duygusal ilişki sürdürdüğü ya da evli olduğu eşi tarafından fiziksel, duygusal, sözel, cinsel ya da ekonomik kötü muamele ya da zarar görmesi olarak tanımlanan yaygın bir sorundur (Dahlberg ve Krug, 2002; Krug, Mercy, Dahlberg ve Zwi, 2002). Farklı ülkelerde gerçekleştirilen yaygınlık çalışmaları fiziksel şiddet yaygınlığını %13-61 arasında (çoğunluk %23-49 arasında), ağır fiziksel şiddet yaygınlığını %4-49 arasında, cinsel taciz yaygınlığını ise %6-59 arasında (çoğunluk %10-50 arasında) raporlamıştır (Garcia-Moreno, Jansen, Ellsberg, Heise ve Watts, 2006). Alanyazındaki çalışmaları kapsayan meta analiz çalışmaları da bu bulguları desteklemiştir (Alhabib, Nur ve Jones, 2011). Türkiye'deki yaygınlık çalışmaları ise fiziksel şiddet yaygınlığını %39, duygusal şiddet yaygınlığını %44, cinsel şiddet yaygınlığını ise %15 olarak raporlamıştır (Jansen, Yüksel ve Çağatay, 2009). Bu oranlar ülke genelindeki diğer çalışmalar ve bölgesel tarama çalışmalarıyla da desteklenmiştir (Altınay ve Arat, 2009; Güleç Öyekçin, Yetim ve Şahin, 2012; Naçar, Baykan, Poyrazoğlu ve Çetinkaya, 2009). Yaygınlığı bu denli yüksek olan şiddetin sonuçlarına ilişkin çalışmalar ise şiddet mağdurlarının yaralanma, bayılma, ağrı, sindirim sistemi patolojileri, fonksiyonel somatik semptomlar, diyabet, kardiyovasküler hastalıklar gibi bulaşıcı olmayan hastalıklar, HIV/AIDS gibi bulaşıcı hastalıklar, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon, kaygı bozuklukları, uyku bozuklukları, sigara-alkol-madde kullanımı ve bağımlılığı yaşadığını ve şiddetin öz değerlendirmeye bağlı sağlık durumları gibi ruh ve beden sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini pek çok kez ortaya koymuştur (Campbell, 2002; Dichter, Cerulli ve Bossarte, 2011; Dichter, Marcus, Wagner ve Bonomi, 2014; Witte, Batsukh ve Chang, 2010).

Şiddetin hem yaygınlığı hem de sonuçları bakımından kadın, yakın çevresi ve toplum üzerinde son derece olumsuz etkilerinin olması, şiddeti önlemeye yönelik bireysel ve kurumsal çabaları ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada, söz konusu açıklamalar içerisinde en güncel yaklaşımlardan biri olan olay temelli yaklaşımlar üzerinde durulmuş ve “Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri (ŞOYÖ)” ölçeğinin mağdurlar için Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır (Babcock, Costa, Green ve Eckhardt, 2004).

Şiddeti önlemenin önemli yollarından biri onu ortaya çıkaran nedenleri anlamaktır. Şiddetin ve dolayısıyla şiddet mağduriyetinin ortaya çıkma nedenlerini inceleyen çalışmalar kimi demografik değişkenlerin şiddeti kolaylaştırıcı etkilerine dikkat çekmiştir. Bunlar arasında mağdurların ekonomik zorluklar yaşama-

sı (Avila-Burgos ve ark., 2009; Fox, Benson, DeMaris ve van Wyk, 2002; Güleç Öyekçin ve ark., 2012; Tillyer ve Wright, 2014), çocuk sahibi olma (Acevedo, Lowe, Griffin ve Botvin, 2013; Avila-Burgos ve ark., 2009; Tillyer ve Wright, 2014), çiftin eğitim düzeyinin düşük olması (Simons, Johnson, Beamen ve Conger, 1993) gibi değişkenler, kadının şiddet mağduru olması ile ilişkili sosyodemografik değişkenler olarak öne çıkmıştır. Kadının ya da eşinin alkol ve/ya madde kullanımı ise kadının şiddet mağduriyeti artışı ile ilişkili bireysel faktörler arasında önemli yer tutmaktadır (Avilo-Burgos ve ark., 2009; Devries ve ark., 2013; O'Leary ve Schumacher, 2003; Testa, Livingston ve Leonard, 2003). Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'den ulusal temsiliyet gücü yüksek çalışmalar ise özellikle failin alkol kullanımının yüksek ve tıknırcasına ya da hemen her gün olması durumunda şiddet ile ilişkili bulunduğunu, diğer durumlarda ise şiddet ile ilişkili olmadığını bildirmiştir (O'Leary ve Schumacher, 2003; Yüksel Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015).

Şiddet mağduru kadınların geçmişten getirdikleri gelişimsel etmenlerin şiddet mağduriyeti üzerinde etki sahibi olduğuna değinen çalışmalar da vardır. Kadınların çocukluklarında fiziksel, cinsel ve/ya duygusal şiddete maruz kalmasının ya da şahit olmasının şiddet mağduru olma olasılıklarını artırdığı bulunmuştur (Cascardi, O'Leary, Lawrence ve Schlee, 1995; Desai, Arias, Thompson ve Basile, 2002; Riggs, Caulfield ve Street, 2000; Taşkale ve Soygüt, 2016). Kadınların geçmiş bağlanma deneyimleri, onları yakın ilişkilerinde travmatik bağ kurmaya açık hale getirebilmektedir (Blizard ve Bluhm, 1994; Dutton ve Painter, 1993; Godbout, Dutton, Lussier ve Sabourin, 2009; Kuijpers, van der Knaap ve Winkel, 2012). Benzer şekilde erken dönem uyumsuz şemaların kadınların şiddet mağduru olmasını yordadığına ilişkin çalışmalar vardır (Atmaca ve Gençöz, 2016; Crawford ve O'Dougherty-Wright, 2007; Dutton, Burghardt, Perrin, Chrestman ve Halle, 1994; Gay, Harding, Jackson, Burns ve Baker, 2013; Taşkale ve Soygüt, 2017).

Şiddet mağduriyetine ilişkin bu açıklamalar konunun önemli ve farklı yönlerine değinmiştir. Tüm bu değişkenler arasında etki büyüklüğü en yüksek olanların açığa çıkarılabilmesini ve buradan hareketle şiddeti önleyebilmek için müdahale edilmesi gereken öncelikli noktaların belirlenmesini amaçlayan çalışmalar, şiddet mağduriyetine neden olan değişkenlerin *iç içe ekolojik kuram* (nested psychological theory) kapsamında incelenebileceğini savunmaktadır (Stith, Smith, Penn, Ward ve Tritt, 2004). İç içe ekolojik

kurama göre şiddeti yordayan değişkenler egzosistem (istihdam, eğitim, yaş, gelir durumu, sosyal destek gibi resmi ya da gayriresmi sosyal yapılar), mikrosistem (eşe şiddet davranışı, çocuk sahibi olma ve sayısı, evlilik memnuniyeti, boşanma gibi yakın ya da birincil çevre özellikleri) ve ontojenik (korku, depresyon, alkol kullanımı, gebelik, kızgınlık, şiddete ilişkin tutumlar, yasadışı ilaç kullanımı gibi geçmişten bugüne getirilen öykü) değişkenler olarak gruplandırılmaktadır. Farklı çalışmalarda ele alınan değişkenler bu kurama göre gruplandırılıp meta analiz ile incelendiğinde, etki büyüklüğü en büyük değişkenlerin ontojenik değişkenler olduğu gözlenmiştir. Bir başka gözden geçirme çalışmasında ise ontojenik değişkenler arasında sayılabilecek saldırganlığın üç farklı seviyedeki değişkenden etkilendiği öne sürülmüştür (Flynn ve Graham, 2010). Buna göre birinci seviyenin kişilik, yetiştirme, değerler gibi arka plan ya da kişisel atıflardan; ikinci seviyenin stres, evlilikte mutsuzluk, alkol-madde kötüye kullanımı gibi güncel yaşam koşullarından; üçüncü seviyenin ise duygu durum, iletişim problemleri ve kışkırtıcı davranışlar gibi en yakın öncüllerden oluştuğu düşünülmektedir¹. Alanyazın gözden geçirildiğinde üçüncü seviyede değinilen en yakın öncüllerin şiddet mağduriyetine ilişkin gücü en yüksek açıklamalar olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla çiftler arasında yaşanan şiddeti yalnızca toplumsal cinsiyet, cinsiyet rolleri gibi sabit ya da uzak değişkenlerle değil çatışmanın yaşandığı o ana dair *sıcak* değişkenleri de ele alarak incelemenin daha açıklayıcı bilgiler sunabileceği düşünülebilir (Bell ve Naugle, 2008).

Yakın ilişkilerde şiddetin ortaya çıktığı bu an, iki birey arasında yaşanmaktadır (Capaldi ve Langhinrichsen-Rohling, 2012). Bu sıcak anda, şiddet yalnızca erkeklerce kadınlara uygulanmamaktadır. Fiziksel ve duygusal türleri ya da fiziksel zarar ve yaralanma gibi sonuçları bakımından cinsiyetler arasında farklar olsa da hem kadın hem de erkek şiddet mağduru ya da faili olabilmektedir. (Dixon ve Graham-Kevan, 2011; Gilfus, Trabold, O'Brien ve Fleck-Henderson, 2010; Lawrence, Orengo-Aguayo, Langer ve Brock, 2012; Stith, Mccollum, Amanour-Boadu ve Smith, 2012). Bu gibi nedenlerle şiddet, cinsiyetler arası sabit bir güç dengesizliğinden ziyade çiftlerin birbiri üzerinde kontrol, güç ve hakimiyet kurma çabasına hizmet eden sürekli bir taktikler bütünü olarak düşü-

nülmektedir (Dobash ve Dobash, 1979; Gilfus ve ark., 2010; Straus ve Gelles, 1986). Dolayısıyla şiddetin ortaya çıktığı sıcak anın niteliği, çiftlerin kişilik özellikleri ve getirdikleri bireysel öyküleri kadar ilişkiyi yaşama biçimleriyle de şekillenmektedir. Örneğin, bir çalışmada yüksek öfke duyan kadınların, güvensiz bağlanma puanları arttıkça düşük ve orta düzey öfke duyan katılımcılara kıyasla şiddet mağduriyeti puanlarının daha çok arttığı gözlenmiştir (Kuijpers ve ark., 2012). Kısa, nezaketsiz ve daha az arkadaş canlısı iletişim kuran çiftlerde şiddet yaşantısı olasılığının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Robertson ve Murachver, 2006). Benzer şekilde çiftlerin etkileşimlerinin savunmacı, yıpratıcı, düşmancıl ve eleştirel tonda olması da şiddet mağduriyetinin yordayıcıları arasında bulunmuştur (Cornelius, Shorey ve Beebe, 2010). Yine aynı çalışmada, ilişkiyi daha da iyileştirmeye yönelik ve dolayısıyla ilk bakışta olumlu olarak değerlendirilebilecek çabaların ihtiyaç olmadığı halde uygulanmasının şiddet mağduriyeti olasılığını artırdığı gözlenmiştir. Dolayısıyla çiftlerin neyi şiddet olarak gördükleri ve ilişkinin şimdisi ve geleceğine ilişkin çıkarımlarda fikir birliğinde olup olmaması, şiddetin ortaya çıkması ya da tekrar etmesi üzerinde etkili olabilmektedir (Dixon ve Graham-Kevan, 2011; Vatnar ve Bjørkly, 2013).

Farklı kavramlarla ele alınan ve şiddetin karşılıklı etkileşimin sürdüğü sıcak anlarda nasıl ortaya çıktığını betimleyen bu değişkenler, araştırmacılar tarafından “durumsal belirleyiciler” üst başlığında derlenmiştir (Wilkinson ve Hamerschlag, 2005). Durumsal belirleyiciler arasında yer alan ilişki kalitesi, kadının şiddete verdiği tepki ve ayrılma olasılığı gibi değişkenler, ilişki meseleleri başlığı altında toplanmıştır. Çiftler arasındaki güç ve kontrol ilişkisinin bu ilişki meselelerini anlamada önemli olduğu düşünülmüştür. Alkol/madde kullanımı hem uzak hem yakın bir öncül olarak kavramsallaştırılabilmektedir. Şiddet olaylarının beşte dördünün öncesinde gözlenen iletişim problemleri önemli bir başka öncül olarak göze çarpmaktadır. Çiftin birbirlerinin bireysel ve toplumsal cinsiyet rollerine dayalı kimliklerine tehdit içeren davranışlarda bulunması da durumsal bir belirleyici olarak ortaya çıkmıştır. Yine toplumsal cinsiyet rolleri temelinde değerlendirilebilecek bir biçimde, kadın ve bedeni üzerinde kontrol kurulması da şiddet olaylarının durumsal bir belirleyicisidir. Şiddet süreci, ilişkideki (toplumsal cinsiyete dayalı) rollere bağlı olarak şiddet olayının örüntüsü üzerinde etki sahibi olmaktadır. Kıskançlık ve benzeri nedenlerle ilişkinin tehdit altında olduğu inancı yazarların değindiği bir başka durumsal belirleyici başlığıdır. Şiddet olayı

¹ “Öncül” kelimesi, bu çalışmada da yer verilen uluslararası alanyazında “precipitant”, “precursor” ya da “antecedent” olarak kullanılabilir. Metin içinde ve ulusal alanyazında kavram tutarlılığı sağlayabilmek adına tüm bu kavramlar “öncül” olarak çevrilmiştir.

esnasında herhangi bir silah ya da alet kullanılıp kullanılmadığı da şiddet olayını biçimlendirmektedir. Şiddetin sonrasında ortaya çıkan yaralanma, affetme, tutukluluk, yardım arayışı gibi çok farklı sonuç ve tepkiler de yine şiddet olayı üzerinde etkili durumlar olarak göze çarpmaktadır. Bu durumlar arasında yasal düzenlemeler ve yaptırımlar ayrı bir başlık olarak öne çıkmaktadır. Benzer şekilde, şiddet olayının öz savunmaya dayalı olup olmamasının dikkat edilmesi gereken bir durumsal belirleyici olduğu savunulmaktadır. Şiddetin ev içinde ya da dışarıda gerçekleşiyor olması, mağdur ve failin destek birimlerine mesafesi durumsal belirleyiciler arasında mekânsal belirleyiciler olarak değerlendirilmektedir. Üçüncül kişilerin varlığı ve şiddet olayı, fail ve mağdur üzerindeki etkileri de son derece önemlidir. Şiddetin ortaya çıkışının durumsal belirleyicilere bağlı olduğu yönündeki bu yaklaşım şiddet üzerinde etkileşimci ya da olay temelli bakış açısını savunmaktadır. Bu görüş, yakın ilişkilerde yaşanan şiddetin süreç ve ortaya çıkış bakımından diğer şiddet türleri ve suçlarla benzer olduğunu öne sürmektedir (Byun, 2012). Buna göre şiddet olayı; öncesi, yaşanma şekli ve sonrasında olanlar ile bir bütündür ve mağdur, fail ve diğer kişilerin etkileşiminin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla şiddetin ortaya çıkışında çiftler arasındaki ilişki kurma motivasyonunun ve çatışmaları yaşama biçiminin büyük rol oynadığı düşünülmektedir (Neal ve Edwards, 2017; Straus, Hamby, McCoy ve Sugarman, 1996; Whitaker, 2014).

Bu güncel yaklaşım, yakın ilişkilerde yaşanan şiddeti anlamada uzak değişkenlere kıyasla olayın ortaya çıktığı sıcak ana odaklanmanın önemini vurgulamaktadır (Bell ve Naugle, 2008). Alanyazında var olan araştırma ya da gözden geçirme çalışmaları ile belirtilen bu sıcak an belirleyicilerinin ölçülmesine yönelik çabalar “Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri (ŞOYÖ)” adı verilen bir öz bildirim ölçeğinin oluşturulmasına olanak sağlamıştır (Babcock, Costa, Green ve Eckhardt, 2004). Ölçeği geliştiren araştırmacılar, özellikle fiziksel şiddetin birdenbire değil çiftler arasındaki etkileşimin bir sonucu olarak ortaya çıktığını savunmaktadırlar. Bu yaklaşıma göre; şiddet failleri, şiddet içeren bu durumları öngörebilmekte ve fiziksel şiddetin ortaya çıkış olasılığındaki artışı öz-bildirimle ifade edebilmektedir. Çalışma kapsamında, evli erkek faillere fiziksel şiddet uygulama olasılıklarını artırabilecek yirmi farklı durum sunulmuştur. Araştırma sonuçları bu durumların “sözel kötü muamele” veya “kıskançlık” sonrasında ya da eşi “kontrol etme” amaçlı durumlar biçiminde üç farklı başlık altında toplandığını göstermiştir. Şiddet

anının öncesinde yaşanabilecek durumlardan *boşanmakla tehdit etmek* sözel kötü muameleyle örnekken, *eşin başka biriyle cilveleştiğini öğrenmek* kıskançlığa örnek olarak sunulabilir. Fiziksel şiddetin *eşe yapmak istediği bir şeyi yapmaması* söylendikten sonra ortaya çıkması ise şiddetin kontrol amaçlı ortaya çıkmasına örnek teşkil etmektedir.

Çalışma bulguları, şiddete ilişkin bu farklı motivasyonların Holtzworth-Munroe ve Stuart (1994) tarafından belirlenen fail tipleri ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Babcock, Costa, Green ve Eckhardt, 2004). Buna göre, borderline-disforik ve genel olarak şiddete başvuran-antisosyal failer için fiziksel şiddetin sözel kötü muamele sonrasında ve/ya kontrol amaçlı ortaya çıkması yalnızca ailesine şiddet uygulayan failere göre daha olası bulunmuştur. Kıskançlık sonrasında fiziksel şiddetin ortaya çıkma olasılığı ise bütün fail tipleri için benzer bulunmuştur. Başka bir çalışma, failin genel mizaç olarak saldırganlığıyla o anda algıladığı provokasyon ve öz düzenleme durumunun etkileşimine bağlı olarak ŞOYÖ puanlarının değiştiğini göstermiştir (Finkel ve ark., 2012). Başka bir çalışmada, arkadaşlık ilişkisi (romantik olmayan) düşünüldüğünde kişilerin ilişkinin geleceğine ilişkin o anki olumlu inançlarının, şiddet uygulama eğilimlerini azaltan bir unsur olduğu görülmüştür (Cobb, DeWall, Lambert ve Fincham, 2013). Bu bulgular, ölçeğin şiddetin ortaya çıkma olasılığını olay anındaki değişkenler ile ölçümleyerek tahmin edebilmesine destek oluşturmaktadır. Dahası, benzer bulguların evli ya da romantik ilişkide bulunan çiftler ve arkadaşlık ilişkisi süren bireyler için hem gerçek hem de simüle şiddet failliği durumlarında ortaya çıkıyor oluşu, ölçeğin fiziksel şiddetin yakın öncüllerini işlemsel olarak tanımlamada başarılı olduğunu düşündürmektedir (Cobb ve ark., 2013; Finkel ve ark., 2012; DeWall ve ark., 2013).

Sonuç olarak şiddet ortaya çıkmadan önceki tam o anı bireylerin yaşantıları bakımından betimlemeye yönelik olan bu ölçek, şiddet olayını öngörmeye ilişkin önemli öncülleri ortaya çıkarması bakımından dikkate değerdir. Ölçeğin şiddet olaylarının öncüllerini ortaya çıkarması yoluyla şiddeti önlemeye yönelik olası müdahale alanlarını da belirlemeye destek olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada hem kavramsal hem de davranışsal işleme dönüklük bakımından önemli olduğu düşünülen ŞOYÖ ölçeğinin mağdur diliyle Türkçe uyarlamasının yapılması ve Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri Ölçeği Mağdur Formu’na (ŞOYÖM) erişilmesi amaçlanmaktadır. Bu uyarlama çalışmasının Türkçe alanyazına şiddet öncülleri kavramı ile ilgili yararlı

bilgiler kazandırabileceği umulmaktadır. Türkçe alan yazındaki romantik ilişkilerde şiddete eğilen çalışmaların büyük çoğunluğu şiddetin depresyon, kaygı düzeyi, benlik saygısı gibi sonuçlarını incelemektedir (Cengiz-Özyurt ve Deveci, 2011). Şiddetin ortaya çıkışını açıklamaya yönelik çalışmaların ise sıklıkla sosyodemografik değişkenlere başvurduğu gözlenmiştir (Güleç Öyekçin ve ark., 2012; Kapan, 2014). Bu çalışmaların bir kısmı ise incelemelerinde erken dönem yaşantılar gibi uzak öncüllere değinmiştir (Atmaca ve Gençöz, 2016; Taşkale ve Soygüt, 2016; Taşkale ve Soygüt, 2017; Vahip ve Doğanavşargil, 2006). Dolayısıyla şiddetin sıcak anının mercək altına alınmasının şiddetin nedenlerine ilişkin Türkçe alan yazına yeni bir perspektif sunabileceği düşünülmektedir.

ŞOYÖ ölçeği orijinal yapısında fail diliyle sunmakta ve fiziksel şiddetin ortaya çıkma olasılığı konusunda failerin görüşlerine yer vermektedir. Oysaki fiziksel şiddetin ortaya çıkma olasılığı konusunda failin görüşleri kadar mağdurun görüşleri de önemlidir. Ne yazık ki şiddet alanyazını genelinde de şiddet konusunda tanımlanan değişkenlerin şiddet faillliğini açıklama yüzdesinin şiddet mağduriyetini açıklama yüzdesinden daha yüksek olduğu görülmektedir (Stith ve ark., 2004). Buradan yola çıkarak şiddet faillliğini anlamaya ve açıklamaya kıyasla şiddet mağduriyetini anlamaya ve açıklamaya daha fazla ihtiyaç olduğu düşünülebilir. Bu nedenlerle bu çalışmada ŞOYÖ ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması yapılırken mağdur örnekleme ile çalışılacaktır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği incelenirken şiddet mağduriyeti, kişilik özellikleri, psikopatoloji ve sosyal istenirlik düzeyi gibi değişkenlerle ilişkisine başvurulacaktır. Şiddetin sıcak ve yakın öncüllerinden biri olması nedeniyle ŞOYÖM puanlarının şiddet mağduriyeti puanları ile ilişkili olması beklenmektedir. Ölçeğin geliştirildiği orijinal çalışmada kişilik özellikleri kümelerinin fail tipolojilerini temsil etmesi yoluyla ŞOYÖ alt boyutlarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Babcock ve ark., 2004). Kişilik özellikleri, kümeleştirilerek tipoloji olarak ele alınmadığında davranış bilimlerindeki uzak ya da değişmez değişkenler arasında sayılabilir (Glanz, Rimer ve Viswanath, 2008). Dolayısıyla, kişilik özellikleri ile şiddet olaylarının yakın öncüllerini temsil eden ŞOYÖM puanları arasında anlamlı bir ilişki olmaması beklenmektedir. Psikopatoloji ile şiddet mağduriyeti arasındaki ilişki konusunda tartışmalar değerlendirildiğinde ise psikopatolojinin şiddet mağduriyetinin öncülü olarak ele alınmasının şiddeti meşrulaştırma olasılığı açısından eleştirildiği görülmektedir (Eker ve Erdener, 2011).

Alanyazındaki eleştiriler doğrultusunda, psikopatolojinin şiddete ilişkin risk faktörü ya da şiddetin öncülü değil yaşanan mağduriyetin bir sonucu olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir (Corbally, Hughes ve Delay, 2016; Kelly, 2011). Dolayısıyla her ne kadar bir kez ortaya çıktıktan sonra ilişki için bir stresör halini alsa ve şiddet olasılığını artırsa da psikopatoloji düzeyinin şiddetin nedenleri değil sonuçları arasında sayılması daha olasıdır (Campbell, 2002; Kocot ve Goodman, 2003). Bu nedenle davranışsal bir yaklaşım takip edildiğinde, şiddetin öncülleri ile psikopatoloji düzeyi zamansal olarak eş zamanlı değil ardışık hale gelmekte ve kavramsal olarak birbirinden ayrılmaktadır. Bu nedenle şiddet öncülleri ile psikopatoloji düzeyi arasında da anlamlı bir ilişki olmaması beklenmektedir. Sosyal istenirlik düzeyi, ölçeğin geliştirildiği çalışmada başvurulan değişkenlerden biridir (Babcock ve ark., 2004). Konuyla ilgili çalışmalar, sosyal bilimlerin önemli konuları arasında yer alan kişilik, tutum, özel hayat ve inançlara ilişkin öz-bildirime dayalı çalışmalarda sosyal istenirlik düzeyinin incelenmesinin daha temiz verilere ulaşılması bakımından çalışmaların geçerliğini artıracaklarını savunmaktadır (Akın, 2010). Dolayısıyla mevcut çalışmada da ŞOYÖM puanlarının sosyal istenirlik puanlarıyla ilişkisiz bulunması hedeflenmektedir. Özetle, bu araştırma kapsamında ŞOYÖ'nün mağdur diliyle Türkçeye uyarlanması hedeflenmiş, söz konusu ölçeğin (ŞOYÖM) şiddet mağduriyeti ile ilişkili ancak psikopatoloji, kişilik özellikleri ve sosyal istenirlik düzeyinden bağımsız olması beklenmiştir.

YÖNTEM

Örnekleme

Çalışmaya kadın sığınma evinde kalan ($N = 21$) ve eşiyile yaşayan ($N = 80$) toplam 101 evli kadın katılmıştır. Çalışma verileri Ekim 2016 – Mayıs 2017 tarihleri arasında toplanmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 38.88'dir ($SS = 10.37$). Katılımcıların demografik özelliklerine ve şiddet mağduriyeti yaşantılarına ilişkin bulgular Tablo 1'de özetlenmiştir.

Kadınların yaklaşık yarısı (%43.6) evliliğinin devam etmesini istemediklerini belirtmiştir. Ayrıca; %50.5'i görücü usulü, %35.6'sı arkadaşlık ederek, %6.9'u kaçarak ve %4'ü istemeyerek/zorla evlenmiştir. Katılımcıların şiddet deneyimlerinin evlilik öncesine dayandığı gözlenmiştir. Kadınların 15 yaş öncesinde şiddete maruz kalma oranları fiziksel şiddet için %35.6, duygusal şiddet için %21.8, cinsel şiddet için

Tablo 1. Katılımcıların Demografik, Sosyoekonomik Özellikleri ile Şiddet Mağduriyeti ve Çocukluk Yaşantılarına İlişkin Bulgular

Değişkenler	Ort.	SS
Yaş	38.88	10.37
Gelir düzeyi (TL)	2645.44	1684.69
Evlilik süresi (ay)	15.23	9.96
Kadının öğrenim süresi (yıl)	9.07	3.85
Eşinin öğrenim süresi (yıl)	9.15	4.11
Kadının evlilik yaşı	21.60	5.42
Eşinin evlilik yaşı	26.84	5.48
Çocuk sayısı	2.12	1.35
Fiziksel şiddet	5.89	4.02
Yaralanma	1.57	1.80
Toplam şiddet (fiziksel şiddet ve yaralanma)	7.47	5.79
Değişkenler	N	%
Evliliğe başlama biçimi		
Arkadaşlık ederek	36	35.6
Görücü usulü	51	50.5
Kaçarak	7	6.9
İstemeyerek/zorla	4	4.0
Kayıp veri	3	3.0
Evliliğin devam etmesini...		
İstiyorum	57	56.4
İstemiyorum	44	43.6
Erişilen kurum		
Kadın sığınma evi	21	21.8
Sanat-meslek kursu	80	78.2
15 yaş öncesi şiddet mağduriyeti		
Fiziksel	36	35.6
Cinsel	3	3.0
Duyusal	22	21.8

%3'tür. Katılımcıların %21.8'i kadın sığınma evinde kalmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Form Katılımcıların sosyodemografik bilgileri oluşturulan demografik form ile sorulmuştur. Demografik form, sığınma evi desteği alıp almama, yaş, gelir düzeyi, çiftlerin örgün eğitime devam etme süresi, evlilik süresi, çiftlerin evlenme yaşı ve evliliğe başlama biçimi, kadının evliliğin devamını isteyip istememesi ve 15 yaş öncesindeki şiddet deneyimlerine ilişkin sorulardan oluşmuştur.

Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri Ölçeği Mağdur Formu (ŞOYÖM) Kırk altı maddelik bir deneme havuzundan üretilen ŞOYÖ ölçeğinin fail formu, 20 maddeden oluşan bir ölçektir (Babcock ve ark.,

2004). Ölçek fiziksel şiddetin sözel kötü muamele sonrasında, kıskançlık sonrasında ya da kontrol amaçlı ortaya çıkma olasılığını sorgulamaktadır. Katılımcılardan her bir durumda fiziksel şiddetin ortaya çıkma olasılığını "1: hiç olası değil", "2: çok olasılıksız", "3: bir parça olasılıksız", "4: bir parça olası", "5: çok olası", "6: son derece olası" seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtmeleri istenmektedir. Kabul edilebilir uyum iyiliği gösteren ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .94, alt boyutların Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları ise kontrol amaçlı durumlar için .93, kıskançlık için .73 ve sözel kötü muamele için .90 olarak bulunmuştur. Ölçek alt boyutlarının şiddet olayları ile korelasyonları .21 - .40 arasında gözlenmiştir (söz konusu tüm değişkenler için $p < .05$). Antisosyal ve sınırda kişilik özellikleri ile korelasyonlar .24 - .51 arasındadır (söz konusu tüm değişkenler için $p < .05$). Öfkenin, kontrol amaçlı durumlar ile korelasyonu .33, sözel kötü muamele durumları ile korelasyonu ise .32 düzeyinde olmuştur (söz konusu tüm değişkenler için $p < .01$). Benzer şekilde evlilik doyumu, kontrol amaçlı durumlar ile -.36 ve sözel kötü muamele durumları ile -.32 ilişkili bulunmuştur (söz konusu tüm değişkenler için $p < .01$). Alt boyut puanları yaş, gelir düzeyi ve ilişki süresinden bağımsızdır (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$).

Ölçeğin çeviri sürecinde ilk basamak, maddelerin orijinal çalışma yazarlarının da onayıyla araştırmacılar tarafından fail dilinden mağdur diline uyarlanması olmuştur. Sonrasında İngiliz dili üzerine eğitim almış iki çevirmen tarafından çevrilen Türkçe metin Türk dili üzerine eğitim almış iki uzman tarafından gözden geçirilmiştir. Gözden geçirilmiş bu metnin anlaşılabilirliği farklı yaş, eğitim ve sosyoekonomik düzeyden 8 kadın tarafından onaylanmıştır. Bu bilgiler ışığında araştırmacılar tarafından son haline getirilen ölçek metni İngiliz dili üzerine eğitim almış iki çevirmen tarafından geri çevrilmiştir. Elde edilen geri çeviri metni, orijinal ölçeği oluşturan yazarlar ve Türkçeye uyarlama çalışmasını yapan araştırmacılar tarafından orijinaliyle uyumlu bulunmuştur.

Kıskançlığın ifade edilmesine ilişkin alanyazın, toplulukçu kültürlerin kıskançlık deneyimini yaşamaya daha açık olduğu ancak bunu ifade etmeyi daha uygun bulduğu yönünde bilgiler sunmaktadır (Strzyzewski-Aune ve Comstock, 1997). Dolayısıyla, ŞOYÖ ölçeğinin Türkçe uyarlanması sırasında yine orijinal formu geliştiren yazarların onayıyla kıskançlık alt boyutuna mevcut durumlara kıyasla daha yansız durumları betimleyen 2 yeni madde daha yazılmıştır. Bunlar "Karşı cinsten biriyle konuştuğumda"

ve “*Aksini iddia etsem de, eşim karşı cinsten birine yakın davrandığını düşündüğünde*” biçimindedir.

Ölçeğin Türkçeye mağdur diliyle uyarlanması kapsamında kültürel bakış açısıyla yapılan bu iki maddelik ekleme dışında mağdur bakış açısına yönelik bir ekleme yapılmamıştır. Bu durum, birkaç farklı amaçla ilişkilidir. İlk olarak, her ne kadar ölçek maddeleri madde örnekleme bakımından mağdur bakış açısıyla revize edilmemiş olsa da daha önceki çalışmalarda bildirilen “eşe karşılık verme” ve “eşten habersiz dışarı çıkma” gibi maddeleri kavramsal olarak kapsamaktadır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014). Ayrıca, bu çalışmada yakın ilişki şiddetinde olay temelli bir yaklaşım takip edildiğinden aktör etkisinden bağımsız olarak aynı olayların mağdurlar ve failler bakımından şiddet öncülü olarak değerlendirip değerlendirilmeyeceği de merak edilmiştir. Bu nedenle madde havuzunda kültüre yönelik bir uyarlama yapılmış ancak aktöre (bu çalışmada mağdura) yönelik bir uyarlama yapılmamıştır.

Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği (ÇÇYÖ)

İlk olarak 1979 yılında geliştirilen ÇÇYÖ'nün gözden geçirilmesiyle oluşturulan ölçek, ilişkilerde ortaya çıkan çatışmaların çiftler arasında nasıl çözüldüğüyle ilgilidir (Straus, 1979; Straus ve ark., 1996). Toplam 78 maddeden oluşan ölçeğin 12 maddesi uzlaşma, 24 maddesi fiziksel şiddet, 12 maddesi yaralanma, 16 maddesi psikolojik şiddet, 14 maddesi cinsel şiddet ile ilgilidir. Her bir alt boyut aynı yaklaşımın mağdur (çift maddeler) ve fail (tek maddeler) diliyle yazılmış versiyonlarından oluşmaktadır. Ölçek maddeleri “0: hiç gerçekleşmedi”, “7: geçtiğimiz yıl içerisinde değil ama daha önce gerçekleşti” seçenekleri ve “1: geçtiğimiz yıl içerisinde 1 kez” – “6: geçtiğimiz yıl içerisinde 20'den fazla kez” arasında seçim yapılarak cevaplanmaktadır. Alt boyutlar arası korelasyonlar uzlaşma alt boyutu dışında anlamlıdır (söz konusu tüm değişkenler için $p < .05$). Ölçeğin yaşam boyu yaygınlık, sürengenlik ve yıllık oluş sıklığı biçiminde farklı kodlama biçimleri vardır (Straus, 1995). Yaygınlık puanlamasında katılımcıların son bir yıl içinde her bir şiddet türüne ilişkin herhangi bir olay yaşayıp yaşamadığı dikkate alınır. Elde edilen kodlama “0” ya da “1” biçiminde iki kategorili olur. Yaşam boyu yaygınlık ise aynı kodlamanın katılımcının yaşam boyu her bir şiddet türüne ilişkin herhangi bir olay yaşayıp yaşamadığı dikkate alınmasıyla elde edilen versiyonudur. Frekans (yıllık frekans) puanlamasında şiddet mağduru olup olmamasına bakılmaksızın (son bir yıl içinde) her katılımcının farklı şiddet

türlerine ilişkin şiddet puanı sıklığı toplanarak ilgili puan hesaplanır. Sürengenlik (yıllık sürengenlik) puanlaması ise (yıllık) frekans puanlamasının sadece şiddet yaşadığını bildiren katılımcılar için hesaplanmasıyla elde edilir.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması yine üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir (Aba ve Kulakaç, 2016). Uyarlama çalışmasında ölçeğin yıllık oluş sıklığı puanları dikkate alınmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .92 olarak bulunmuş, alt boyutların Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ise .76 - .88 arasında değişmiştir. ÇÇYÖ'nün madde-toplam korelasyonları .13 - .57 arasındadır. Ölçekten alınan en düşük ve en yüksek puanlar arasında fark bulunmaktadır. ŞOYÖM ölçeği fiziksel şiddetin yakın öncüllerini ölçülediği için, bu çalışmada ÇÇYÖ'nün yalnızca fiziksel şiddet ve yaralanma alt boyutları kullanılarak şiddet tanımının daha spesifik olarak ele almak amaçlanmıştır (Lawrence ve ark., 2012). ÇÇYÖ puanlamasında her bir alt boyuttan kaç farklı şiddet davranışına maruz kaldığına ilişkin yaşam boyu yaygınlık mağduriyet puanı hesaplanmıştır. Bu puan, ölçekten kullanılan toplam madde sayısı olarak hesaplandığı için Cronbach Alfa değeri hesaplanmamıştır.

Kısa Semptom Envanteri-Kısa Form (KSE-53)

KSE-53 (Derogatis, 1992), Belirti Tarama Listesi'nin (Derogatis, 1993) 53 maddelik kısa formu olarak oluşturulmuştur. Ölçek somatizasyon, obsesif-kompulsiflik, kişilerarası duyarlılık, depresyon, kaygı, hostilete, fobik kaygı, paranoid düşünce ve psikotizm alt boyutlarından oluşmaktadır. Alt boyutlardan elde edilen skorlar uzun formdan elde edilen skorlarla ilişkili bulunmuştur. Ölçeğe verilen yanıtlar “0: Hiç” – “4: Çok fazla” arasında değişmektedir. İç tutarlılık katsayıları .71 - .85, test-tekrar test korelasyon katsayıları .68 - .91 arasındadır. MMPI kullanılarak elde edilen birleşen geçerlik katsayıları tatmin edici bulunmuştur.

KSE-53'ün Türkçe uyarlaması hasta ve sağlıklı farklı örneklem gruplarıyla gerçekleştirilmiştir (Şahin ve Durak, 1994). Uyarlama çalışması anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilete alt boyutlarını ortaya koymuştur. Alt boyutların iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .87, .88, .87, .75 ve .76'dır. Ölçek 9 faktörlü yapı ile ele alındığında Strese Yatkınlık Ölçeği (Miller, Smith ve Mehler, 1987; Şahin ve Batıgün, 1997) ile .24 - .36, Beck Depresyon Envanteri (Beck, Ward, Mendelson, Mock ve Erbaugh, 1961; Hisli, 1989) ile .34 - .70 arasında korelasyon katsayıları elde edilmiştir. Alt boyutların mevcut çalış-

ma örneklemeyle elde edilen Cronbach Alfa değerleri anksiyete için .90, depresyon için .91, olumsuz benlik için .84, somatizasyon için .81 ve hostilite için .77 olarak bulunmuştur.

Kişilik İnanç Ölçeği-Kısa Form (KİÖ-KF) Ölçek, 9 farklı kişilik özelliğine ilişkin atıfları temsil eden 126 maddelik orijinal formun (Beck ve Beck, 1991) 65 maddelik kısa formudur (Butler, Beck ve Cohen, 2007). Ölçek alt boyutları çekingen, bağımlı, pasif-agresif, obsesif-kompulsif, antisosyal, narsistik, histriyonik, şizoid ve paranoid inançlar biçimindedir. Ölçeğe verilen cevaplar “0: Hiç inanmıyorum” – “4: Tamamıyla inanıyorum” arasında değişmektedir.

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir (Taymur, Türkçapar, Örsel, Sargın ve Akkoyunlu, 2011). Ölçeğin toplam Cronbach Alfa değeri .92 olup alt boyutlar için bu değer .61 - .85 arasında değişmektedir. Dört aylık test-tekrar test uygulama korelasyonları .65 - .87 arasındadır (söz konusu tüm değişkenler için $p < .001$). Alt boyutların mevcut çalışma örneklemeyle elde edilen Cronbach Alfa değerleri çekingen inançlar için .70, bağımlı inançlar için .76, pasif-agresif inançlar için .70, obsesif-kompulsif inançlar için .77, antisosyal inançlar için .82, narsistik inançlar için .75, histriyonik inançlar için .70, şizoid inançlar için .83 ve paranoid inançlar için .72 olarak bulunmuştur.

İki Boyutlu Sosyal İstenirlik Ölçeği (SİÖ) Türk kültüründe geliştirilen ölçek, alanyazındaki bilgiler derlenerek elde edilen 29 maddeden oluşmaktadır (Akın, 2010). Açımlayıcı faktör analizinde sorgulanan ikili faktör yapısı doğrulayıcı faktör analizi sonucunda da korunmuştur. Bu analizler sonrasında SİÖ alt boyutları öz aldatma ve izlenim yönetimi biçiminde isimlendirilmiştir. Ölçeğe verilen cevaplar “1: Hiç uygun değil” – “5: Tamamen uygun” aralığında değişmektedir. Ölçeğin psikometrik çalışması farklı üniversitelerden 851 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Alt boyutların Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları izlenim yönetimi için .96, öz-aldatma için .95 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test katsayıları ise izlenim yönetimi için .83, öz-aldatma için .79 olmuştur. Mevcut çalışma örnekleme için izlenim yönetimi alt boyutunun Cronbach Alfa katsayısı .85 öz-aldatma alt boyutunun Cronbach Alfa katsayısı ise .80 olarak bulunmuştur.

İşlem

Bu çalışma, şiddet yaşantısını ve sağlık sonuçlarını olay temelli kuramlar ışığında ele almayı hedefleyen

kapsamlı bir araştırmanın bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu nedenle, mevcut çalışma katılımcıları başka bir çalışma (Taşkale ve Sertel-Berk, 2019) katılımcıları ile büyük oranda örtüşmektedir. Katılımcılara Ankara ilindeki sığınma evleri ya da İstanbul, Ankara, Çanakkale illerindeki halka açık sanat ve meslek kurs merkezleri aracılığıyla ulaşılmıştır. İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı'nın 17.10.2016 tarih ve 2016/14 sayılı kararıyla onaylanan araştırma hakkında bilgilendirilip onayları alınan katılımcılar, ölçekleri bu birimlerde 5 - 10 kişilik gruplar halinde ancak kendi başlarına doldurmuştur. Veri toplama aşamasına ilk olarak Ankara ilindeki halka açık sanat ve meslek kurs merkezlerinde başlanmıştır. Ayrıca, ülkenin farklı bölgelerinden kadınların yönlendirildikleri idari ve erişim açılarından merkezi konumdaki sığınma evlerine erişilmiştir. Araştırma, sığınma evlerindeki veri toplama sürecinde şiddet mağduriyeti üzerine bir çalışma olarak tanıtılmıştır. Sanat ve meslek kurs merkezlerinde ise, ilk aşamada çalışmanın evlilik ve evlilikte fiziksel şiddet ile ilgili olduğu bildirilmiştir. Bu aşamada kursiyerlere kurs merkezlerine bırakılan formları diledikleri zaman kendilerinin ya da iletecekleri başka kişilerin doldurması için alabileceği söylenmiştir. Kurs merkezlerine bırakılan toplam 150 formdan 14 form (%9.33) katılımcılar tarafından doldurulup geri getirilmiştir. Bu yolla çalışmaya dâhil olan 14 kişinin 8'inin (%57.14) fiziksel şiddet mağduru olduğu gözlenmiştir. Veri toplama aşamasının başında yaşanan bu süreç çalışmanın doğrudan şiddet başlığıyla tanıtılmasının katılım oranını düşürdüğünü düşündürmüştür. Ayrıca araştırma örnekleme gayri ihtiyari bir biçimde “fiziksel şiddet gören evli kadınlardan” değil “tüm evli kadınlardan” oluşmuştur. Bu nedenle veri toplama sürecinin devamında çalışma tanıtılırken çalışmanın evlilikle ilgili bir çalışma olduğu söylenmiş ve sınıftaki evli kadın kursiyerlerin gönüllü katılımı istenmiştir. Bu yolla katılımcı gruba erişilirken şiddet mağduriyeti gibi özel hayata ilişkin saklanma olasılığı olan bir kriterdense medeni durumun evli olması gibi herkesçe malum bir kriter kullanılmaya başlanmıştır. Ortalama 40 dakika süren bu uygulamalar sürecinde birinci yazar uygulama yapılan birimde bulunmuştur. Bu yolla araştırmaya katılan 233 katılımcının 82'sinin (%35.19) fiziksel şiddet mağduru olduğu görülmüştür. Bu oran ülke ve dünya genelindeki yaygınlık oranlarıyla paraleldir (Alhabib ve ark., 2010; Jansen ve ark., 2009). Şiddet mağduru olan katılımcıların verisi araştırmaya dahil edilmiş, diğer veriler dikkate alınmamıştır. Ayrıca İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin davetiyle araştırmaya

katılan 16 katılımcı daha olmuştur. Bunun dışında 21 katılımcıya daha sığınma evleri aracılığıyla ulaşılmıştır. Ölçekler demografik form sonda diğer formlar rastgele sıralanarak sunulmuştur; bu sayede her ne kadar araştırmada kimlik bilgisi istenmiyor olsa dahi demografik bilgilerini ilk elden vermenin katılımcılar üzerinde yaratabileceği kendini gizleme ya da farklı sunma ihtiyacının önüne geçilebilmesi hedeflenmiştir.

Veri Analizi

Çalışmaya kadın sığınma evinde kalan ($N = 21$) ve eşiyile yaşayan ($N = 106$) toplam 127 evli kadın katılmıştır. Veri setindeki 127 katılımcıdan kayıp veri oranı %5'in altında olan 101 katılımcının verisi kullanılmış, 26 katılımcının verisi silinmiştir. Little's MCAR testi sonuçları araştırmaya dahil edilen katılımcılar için kayıp verinin tamamıyla rastgele olduğunu göstermiştir ($X^2(14134) = 9878.56, p = 1.00$).

Veri analizinde değişkenler arasında ilişkiler (Pearson momentler çarpımı korelasyonu, Spearman korelasyonu), gruplar arası farklılıklar (gruplar arası t -testi, Mann-Whitney U testi ve ANOVA, Kruskal-Wallis testi) ve ölçek maddelerinin faktör yapısının (regresyon analizi ve güvenilirlik analizi) sorgulanmasında SPSS programının 21. sürümü kullanılmıştır (IBM, 2012). Regresyon modellemesi sonucu elde edilen faktör yapısının yapısal eşitlik modellemesi ile sınanmasında ise LISREL programının 8.5 sürümü kullanılmıştır (Jöreskog ve Sörbom, 2001). Ölçek alt boyut ve toplam puanlarının demografik ve diğer değişkenlerle ilişkisi incelenmeden önce veri analizlere hazırlanmıştır. Yüz bir katılımcının kayıp verileri sürekli değişkenler için ortalama atanarak, süreksiz değişkenler için ise Hot Deck imputasyonu (Myers, 2011) kullanılarak tamamlanmıştır. Katılımcıların ŞOYÖM madde puanlarının normal dağılmadığı gözlenmiştir. Bu nedenle veri incelenirken, hem parametrik hem parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır. Söz konusu parametrik ve parametrik olmayan analiz sonuçlarının birbirinden farklılaşmaması nedeniyle ve alanyazın takibini kolaylaştırmak amacıyla yalnızca parametrik test sonuçları rapor edilmiştir.

BULGULAR

Geçerlik Bulguları

Madde analizine ilişkin bulgular

Ölçeğin uyarlamasına ilk olarak madde analizi ile geçerlik sınaması yapılarak başlanmıştır. Analiz so-

nucuna göre madde-toplam korelasyon katsayısı .20'nin altında madde bulunmamaktadır. Dolayısıyla ölçeğin 22 maddesi ile faktör analizine geçilmiştir. Faktör analizinde temel eksen boyutlandırması ve oblik döndürme yöntemi kullanılmıştır. Faktör analizi sonuçları sferiklik göstermeyen (Kaiser-Meyer-Olkin = .93, Bartlett sferiklik testi $X^2(231) = 1982.94, p < .001$) ve toplam varyansın %57.56 ve %6.57'sini (toplam %64.13'ünü) açıklayan iki faktörlü bir yapıya işaret etmekle beraber 8, 18, 21 ve 22 numaralı maddelerin iki alt boyuta çift yüklendiğini göstermiştir. Bu nedenle faktör analizi bu dört madde silinerek tekrar edilmiştir. Kalan 18 madde ile gerçekleştirilen madde analizi sonuçlarına göre madde-toplam korelasyon katsayısı .20'nin altında olan madde yoktur. Ayrıca, oransal ortak etken varyansı (communality) değerleri incelendiğinde tüm maddelerin ölçeğin açıkladığı varyansa katkı sunduğu anlaşılmıştır.

Yapı geçerliğine ilişkin bulgular

Faktör analizi, 18 madde ile gerçekleştirilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin değeri (.94) ve Bartlett sferiklik testi sonuçları ($X^2(153) = 1528.21, p < .001$) verinin sferiklik göstermediğine işaret etmiştir. Açıklanan varyansa ilişkin bulgular öz değeri 1'in üzerinde iki faktör olduğuna işaret etmiş, grafik gözlemleri de bunu desteklemiştir. Faktörler toplam varyansın ilki %57.44, ikincisi %7.20'sini olmak üzere toplam varyansın %64.64'ünü açıklamaktadır. Herhangi bir çift yüklenme gözlenmemiştir. Bu bulgular sonucunda orijinal ölçeğin 1, 2, 3, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19 ve 20 numaralı maddelerinden oluşan 15 maddelik ilk faktör "etkileşim anlaşmazlıkları" olarak isimlendirilmiştir. Orijinal ölçeğin 4, 6 ve 7 numaralı maddelerinden oluşan 3 maddelik ikinci faktör ise "sadakat anlaşmazlıkları" olarak isimlendirilmiştir. Etkileşim anlaşmazlıkları alt boyutunun madde-toplam korelasyon katsayılarının .69 - .84 arasında (sırasıyla madde 2 ve 15), sadakat anlaşmazlıkları alt boyutunun madde-toplam korelasyon katsayılarının ise .66 - .82 arasında (sırasıyla madde 6 ve 7) olduğu gözlenmiştir. Etkileşim anlaşmazlıkları faktörünün Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .96, sadakat anlaşmazlıkları faktörünün Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .87 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ise .96'dır. Ölçeğin toplam puanının etkileşim anlaşmazlıkları alt boyutu puanları ile gösterdiği korelasyon katsayısı .86 ($p < .001$), sadakat anlaşmazlıkları alt boyutu puanları ile gösterdiği korelasyon katsayısı ise .93'tür ($p < .001$). Alt boyutlar arası korelasyon katsayısı ise .61 ($p < .001$)

Tablo 2. Oblik Rotasyon Sonrası Elde Edilen Faktörler, Maddeler, Faktör Yükleri ve Ortak Varyans Değerlerine İlişkin Bulgular

Faktör/Madde	Faktör yükü		Ortak Varyans
	1	2	
<i>Etkileşim Anlaşmazlıkları</i> 15 madde. Öz değer: 10.69, Varyans: % 57.44			
13	Eşime yapmak istediği bir şeyi yapmamasını söylediğimde	.91	.64
15	Eşim konuşurken sözünü kestiğimde	.91	.49
9	Eşime danışmadan para harcadığımda	.85	.52
14	Eşimi kontrol etmeye çalıştığımda	.83	.80
19	Tartışma sırasında oradan ayrılmaya çalıştığımda	.80	.59
16	Önemli kararlara eşimi dahil etmediğimde	.80	.52
5	“Keşke seninle hiç evlenmeseydim” dediğimde	.79	.85
10	Eşimle ben cinsel ilişki hakkında tartıştığımızda	.77	.65
20	Yapmadığı bir şey için eşimi suçladığımda	.75	.63
17	Eşimi görmezden geldiğimde	.73	.68
1	Eşimi rencide edecek ya da eşime “saygısızlık” edecek bir şey yaptığımda	.70	.65
12	Eşimle dalga geçtiğim ya da eğlendiğimde	.66	.69
11	Eşimi boşanmakla tehdit ettiğimde	.66	.61
3	Konuşmayı ya da dırdır etmeyi sonlandırmadığımda	.64	.75
2	Eşimi terk etmekle tehdit ettiğimde	.63	.66
<i>Sadakat Anlaşmazlıkları</i> 3 madde. Öz değer: 1.55, Varyans: % 7.20			
4	Eşim içeri girdiği ve beni bir başkasıyla cinsel ilişkiye girerken yakaladığımda	.92	.68
7	Eşim başka biriyle cilveleştiğimi öğrendiğinde	.87	.58
6	Karşı cinsten yakın arkadaşlarla çok zaman geçirdiğimde	.54	.65

olarak bulunmuştur. Spearman Brown eşit yarılar korelasyon katsayısı .93'tür. Her bir faktörün isimleri, öz değeri, faktör yükü ve ortak varyans değerleri Tablo 2'de görülebilir.

Elde edilen iki faktörlü yapının uyum değerlerini sınamak amacıyla yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir (Jöreskog ve Sörbom, 2001). Ayrıca, elde edilen bu faktör yapısının uyum iyiliğini ölçeğin orijinaliyle karşılaştırabilmek adına her iki ölçüm modeli ve tek faktörlü bir model doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Analizler sonucunda, elde edilen iki faktörlü yapının diğer modellere kıyasla daha iyi uyum gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen modeller ve bunlara ilişkin uyum değerleri, karşılaştırmalı endeks katsayıları ve modifikasyon sayıları Tablo 3'te görülebilir. Ölçeğin ikili faktör yapısı Şekil 1'de sunulmuştur.

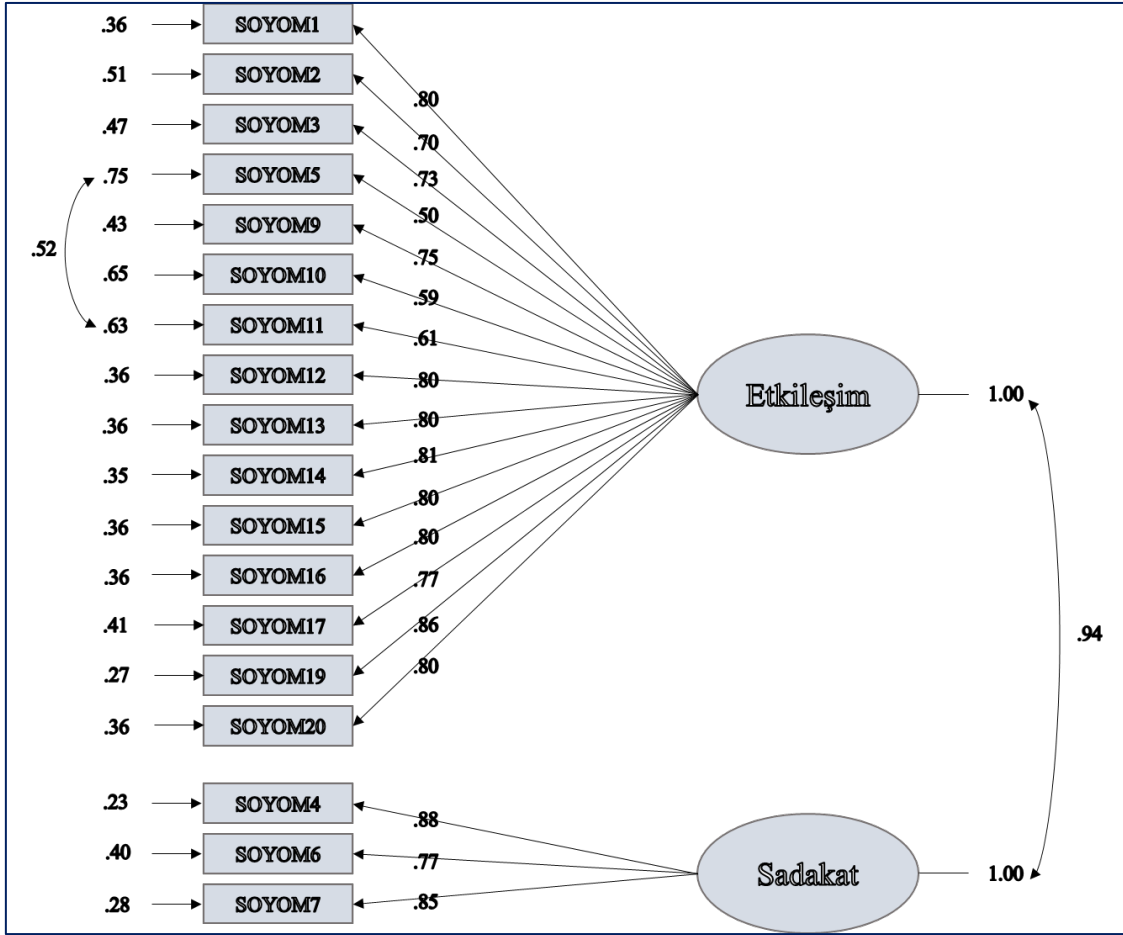
Birleşen geçerliğine ilişkin bulgular

Güvenirlilik analizleri sonucu etkileşim anlaşmazlıkları ve sadakat anlaşmazlıkları biçiminde iki faktörlü bir yapısı olduğu gözlenen ŞOYÖM ölçeğinin geçerlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin birleşen geçerliği kadınların şiddet deneyimlerinin ölçümlendiği Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği formunun fiziksel şiddet (ÇÇYÖ-F), yaralanma (ÇÇYÖ-Y) alt boyutları ve bunların toplamından elde edilen

toplam puanlar (ÇÇYÖ-FY) ile sınanmıştır. Analiz sonuçlarına göre ŞOYÖM-T puanları ÇÇYÖ-F ($r(99) = .48, p < .001$), ÇÇYÖ-Y ($r(99) = .31, p < .01$) ve ÇÇYÖ-FY ($r(99) = .44, p < .001$) puanları ile anlamlı ilişkiler sergilemiştir. ŞOYÖM-E puanları ÇÇYÖ-F ($r(99) = .61, p < .001$), ÇÇYÖ-Y ($r(99) = .45, p < .001$) ve ÇÇYÖ-FY ($r(99) = .58, p < .001$) puanları ile anlamlı ilişkiler sergilemiştir. ŞOYÖM-S puanları ÇÇYÖ-F ($r(99) = .30, p < .01$) ve ÇÇYÖ-FY ($r(99) = .26, p < .01$) puanları ile anlamlı ilişkiler sergilemiştir. Bununla beraber ŞOYÖM-S puanının ÇÇYÖ-Y puanlarıyla anlamlı bir ilişki göstermediği gözlenmiştir ($r(99) = .15, p > .05$). Birleşen geçerlik analizi sonuçları Tablo 4'te özetlenmiştir.

Ayrışan geçerliğe ilişkin bulgular

ŞOYÖM tüm ölçek ve alt boyutlarının ayrışan geçerliği Kısa Semptom Envanteri-Kısa Form, Kişilik İnanç Ölçeği-Kısa Form ve iki boyutlu Sosyal İstenirlik Ölçeği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. KSE-53 anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon, hostile alt boyut puanları ya da toplam puanı ŞOYÖM-T, ŞOYÖM-E, ŞOYÖM-S puanları ile anlamlı korelasyonel ilişkiye sahip değildir (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$). Benzer şekilde KIÖ-KF çekingen kişilik, bağımlı kişilik, pasif agresif kişilik, obsesif kompulsif kişilik, antisosyal kişilik, narsistik kişilik, histriyonik kişilik, şizoid kişilik, paranoid

Şekil 1. ŞOYÖM Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonrası Elde Edilen Model. $\chi^2/sd = 1.92, p < .001, RMSEA = .10$.
Not: SOYOM: Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri Mağdur Formu.

Tablo 3. ŞOYÖM Ölçeği Farklı Modellerinin Sınanmasına İlişkin Yapısal Eşitlik Modellemesi Bulguları

Modeldeki faktör sayısı	Modifikasyon sayısı	χ^2/sd	GFI	SRMR	AGFI	CFI	RMSEA	Ind AIC	ECVI
İki faktörlü model (regresif modelde bulgularan model)	1	1.92	.78	.05	.72	.91	.10	1749.79	3.32
Üç faktörlü model (Orijinal formda bulgularan model)	1	2.23	.73	.06	.66	.88	.11	1961.17	4.59
Tek faktörlü model	1	2.27	.75	.07	.68	.88	.11	1676.27	3.78

Tablo 4. ŞOYÖM Ölçeği Birleşen Geçerliliği Analizlerine İlişkin Bulgular

	1	2	3	4	5	6
1. ŞOYÖM-T	-					
2. ŞOYÖM-E	.86**	-				
3. ŞOYÖM-S	.93**	.61**	-			
4. ÇÇYO-F	.48**	.61**	.30*	-		
5. ÇÇYÖ-Y	.31*	.45**	.15	.83**	-	
6. ÇÇYÖ-FY	.44**	.58**	.26*	.99**	.92**	-

Not: ŞOYÖM-T: Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri-Toplam Puan, ŞOYÖM-E: Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri-Etkileşim Anlaşmazlıkları Puanı, ŞOYÖM-S: Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri-Sadakat Anlaşmazlıkları Puanı, ÇÇYO-F: Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği-Fiziksel Şiddet Puanı, ÇÇYÖ-Y: Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği-Yaralanma Puanı, ÇÇYÖ-FY: Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği-Fiziksel Şiddet ve Yaralanma Toplam Puanı. * $p < .05$, ** $p < .01$.

Tablo 5. ŞOYÖM Ölçeği Gruplararası Ayrışma Geçerliği Analizlerine İlişkin Bulgular

Değişken	Grup	Ort.	SS	<i>t</i>	<i>p</i>
ŞOYÖM-E	Kadın sığınma evi grubu	4.25	1.43	5.20	<.001
	Eşiyle yaşayan grup	2.63	1.23		
ŞOYÖM-S	Kadın sığınma evi grubu	4.95	1.69	2.16	.03
	Eşiyle yaşayan grup	3.96	1.92		
ŞOYÖM-T	Kadın sığınma evi grubu	4.60	1.46	3.78	<.001
	Eşiyle yaşayan grup	3.29	1.40		

ŞOYÖM-E: Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri-Etkileşim Anlaşmazlıkları Puanı, ŞOYÖM-S: Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri-Sadakat Anlaşmazlıkları Puanı, ŞOYÖM-T: Şiddet Olaylarının Yakın Öncülleri-Toplam Puan

kişilik ya da borderline kişilik alt boyutları puanı ŞOYÖM-T, ŞOYÖM-E, ŞOYÖM-S puanları ile anlamlı korelasyonel ilişkiye sahip değildir (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$). Dahası, ŞOYÖM alt boyut ve toplam puanlarının sosyal istenirlik düzeyiyle de ilişkili olmadığı görülmüştür (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$).

Ölçeğin gruplararası ayrışma geçerliği sığınma evinde kalan ($N = 21$) ya da eşiyle yaşayan ($N = 80$) iki grup kıyaslanarak incelenmiştir. İki grubun katılımcı sayılarının birbirinden farklı olması nedeniyle analizler hem bağımsız örneklem için *t*-test hem de Mann-Whitney *U* test ile gerçekleştirilmiştir. İki analizin sonuçlarının birbirinden farklılaşmaması ve alanyazın takibini kolaylaştırmak amacıyla yalnızca bağımsız örneklem için *t*-test bulguları raporlanmaktadır. Kadın sığınma evinde kalan kadınların ŞOYÖM-E puanları ($Ort. = 4.25$, $SS = 1.43$) eşiyle yaşayan kadınlara ŞOYÖM-E puanlarından ($Ort. = 2.63$, $SS = 1.23$) anlamlı derecede yüksektir, $t(99) = 5.20$, $p < .001$. Kadın sığınma evinde kalan kadınların ŞOYÖM-S puanları ($Ort. = 4.95$, $SS = 1.69$) eşiyle yaşayan kadınlara ŞOYÖM-S puanlarından ($Ort. = 3.96$, $SS = 1.92$) anlamlı derecede yüksektir, $t(99) = 2.16$, $p < .05$. Kadın sığınma evinde kalan kadınların ŞOYÖM-T puanları ($Ort. = 4.60$, $SS = 1.46$) eşiyle yaşayan kadınların ŞOYÖM-T puanlarından ($Ort. = 3.29$, $SS = 1.40$) anlamlı derecede yüksektir, $t(99) = 3.78$, $p < .001$. Gruplararası ayrışma geçerliğine ilişkin bulgular Tablo 5'te özetlenmiştir.

Test-Tekrar test güvenilirliğine ilişkin bulgular

İç tutarlığı ortaya konulan ölçeğin ve alt boyutlarının zamana karşı güvenilirliği ikinci uygulamalar için zaman uygunluğu bulunan 35 katılımcı ile sınanmıştır. İki uygulama arası geçen zaman ortalama 14.20 ($SS = 2.07$; ranj: 7 - 21) gündür. Bulgular ölçeğin

toplam puanı ($r(33) = .69$, $p < .001$), etkileşim anlaşmazlıkları puanı ($r(33) = .77$, $p < .001$) ve sadakat anlaşmazlıkları puanının ($r(33) = .64$, $p < .001$) zamana karşı tutarlı olduğunu göstermiştir.

ŞOYÖM alt boyut ve toplam puanlarının demografik değişkenler bakımından incelenmesine ilişkin bulgular

Analizler sonrasında faktör yapısı açığa çıkarılıp, güvenilir ve geçerli olduğu gözlenen ŞOYÖM puanlarının katılımcıların demografik özelliklerinden etkilenip etkilenmediği incelenmiştir. Ölçeğin alt boyut ve toplam puanlarının kadının yaşı, kadının ve eşinin eğitim düzeyi, evlenme yaşı, çiftlerin gelir düzeyi, evlilik süresi, çocuk sayısı, kadının evliliğin devam etmesini isteyip istememesi, çocukluğunda fiziksel, duygusal ya da cinsel istismara maruz kalıp kalması ve çiftlerin tanışma biçimi gibi değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Gerçekleştirilen korelasyon, *t*-test ve ANOVA sonuçları genellikle anlamlı düzeyde bir ilişki ya da farka işaret etmemiştir (söz konusu tüm değişkenler için $p > .05$). Bununla beraber evliliğin devam etmesini isteyip istememenin ŞOYÖM-E ile ŞOYÖM-T puanları ve evliliğe başlama biçiminin ŞOYÖM-E puanları üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir. Buna göre evliliğin devam etmesini istemeyen kadınların ŞOYÖM-E puanları ($Ort. = 3.69$, $SS = 1.51$) evliliğin devam etmesini isteyen kadınların ŞOYÖM-E ($Ort. = 2.40$, $SS = 1.09$) puanlarından anlamlı derecede yüksektir, $t(99) = 5.01$, $p < .001$. Evliliğin devam etmesini istemeyen kadınların ŞOYÖM-T puanları ($Ort. = 4.00$, $SS = 1.62$) evliliğin devam etmesini isteyen kadınların ŞOYÖM-T ($Ort. = 3.23$, $SS = 1.33$) puanlarından anlamlı derecede yüksektir, $t(99) = 2.61$, $p = .01$. Ayrıca, çiftlerin evliliğe başlama biçimlerinin arkadaşlık ederek ($Ort. = 2.83$, $SS = 1.42$), görücü usulü

(*Ort.* = 2.89, *SS* = 1.33), kaçarak (*Ort.* = 3.06, *SS* = 1.49) ya da istemeyerek/zorla (*Ort.* = 5.41, *SS* = 0.78) oluşu ŞOYÖM-E puanları üzerinde etkilidir, $F(3, 94) = 4.48, p < .01$. Bu farkın istemeyerek/zorla evlenen kadınların arkadaşlık ederek ($p = .001$), görücü usulü ($p = .001$) ve kaçarak ($p < .01$) evlenen kadınlardan daha yüksek puanlar almasına bağlı olarak ortaya çıktığı görülmüştür.

TARTIŞMA

Bu çalışma, yakın ilişkide şiddet olaylarının hemen öncesinde yaşananları fail bakış açısıyla ele alan ŞOYÖ ölçeğini mağdur bakış açısıyla Türkçeye uyarlamayı amaçlamıştır. Fiziksel şiddetin ortaya çıktığı anın öncesinde yaşanan olayları ölçümlemeyi hedefleyen ŞOYÖ ölçeğinin Türkçeye mağdur diliyle uyarlandığı çalışma sonuçları fiziksel şiddetin etkileşim ve sadakat anlaşmazlıkları biçiminde iki farklı öncül sonrasında ortaya çıktığına işaret etmiştir. Bu iki faktörlü yapının geçerli ve güvenilir olduğu gözlenmiştir.

Faile yönelik olarak hazırlanmış orijinal formda fiziksel şiddetin sözel kötü muamele, kıskançlık sonrasında ya da kontrol etme amaçlı ortaya çıktığı durumlar biçiminde üç faktörlü bir yapı gözlenirken, Türkçeye uyarlanmış mağdura yönelik versiyonda fiziksel şiddetin etkileşim ya da sadakat anlaşmazlıkları sonrası ortaya çıktığı durumlar biçiminde iki faktörlü bir yapı gözlenmiştir. Bu iki faktörlü modelden elde edilen puanların zamana karşı değişmez olduğu bulunmuştur. Zamana karşı değişmez olan bu faktörler katılımcıların psikolojik sağlıkları, kişilik özellikleri ve sosyal istenirlik düzeyinden etkilenmemiştir. Elde edilen model hem tek faktörlü modelden hem de üç faktörlü orijinal modelden daha iyi uyum göstermiştir.

Türkçe uyarlama çalışması sonucunda üç değil iki faktörlü bir yapıya erişmek ve iki faktörlü modelin orijinal modeldeki üç faktörlü modele nazaran daha iyi uyum değerleri sunması ilk etapta orijinal formla çelişiyormuş gibi görünebilir. Bununla beraber orijinal form için maddeler hazırlanırken de öncüllerin araçsal ve tepkisel olmak üzere iki farklı grupta toplanacağı düşünülmüştür (Babcock ve ark., 2004). Elde edilen üç alt boyuttan kıskançlıkla ilişkili durumlar tepkisel öncülleri, kontrol etme amaçlı durumlar araçsal öncülleri temsil etmiştir. Sözel kötü muameleyle ilişkin maddelerse hem araçsal hem de tepkisel öncüller için örnek teşkil edebilecek maddelere sahiptir. Buradan hareketle Türkçe formun etkileşim ve sadakat anlaşmazlıkları biçimindeki iki fak-

törlü yapısının orijinal formun hedeflediği faktör yapısına ulaştığı düşünülebilir. Bu durum ŞOYÖM'ün fail değil mağdur diliyle yazılmış olmasına ve verilerin failer yerine mağdurlardan toplanmasına bağlı olabilir. Mağdurdan elde edilen verilerin şiddet yaygınlığını tahmin etmede en güvenilir ve suçun açığa çıkarılmasında izlenmesi gereken önemli bir yol olduğunu öne süren görüşler vardır (The Economic Commission for Latin America and the Caribbean [ECLAC] Subregional Headquarters for the Caribbean, 2002). Şiddet olaylarının yakın öncüllerini ele almada fail değil mağdur formunun önerilen modeli daha iyi yansıtması, şiddet söz konusu olduğunda mağdurdan elde edilen bilgilerin daha güvenilir olduğu görüşüyle paraleldir. Bu görüşü destekler şekilde model uyum endekslerinin çok iyi (χ^2/sd , SRMR) ve iyi (CFI) değerlerde olduğu gözlenmiştir (Kline, 2015). Bazı uyum endeksleri ise (GFI, AGFI, RMSEA) kabul edilebilir değerlere yaklaşmıştır. Katılımcı sayısı ile GFI ve AGFI katsayısının doğru orantılı (MacCallum ve Hong, 1997), RMSEA katsayısının ise ters orantılı (Kim, 2005) olduğu düşünüldüğünde mevcut çalışmada bu değerlerin iyi uyum göstermemiş olması katılımcı sayısının düşük olmasıyla açıklanabilir. CFI ise katılımcı sayısı 100 üzerine çıktıktan sonra sabit hale gelmektedir (Iacobucci, 2010). Dolayısıyla, iyi uyum gösteren CFI değerinin çalışma sonuçlarını daha iyi temsil ettiği düşünülebilir. Dahası, çok iyi uyuma işaret eden χ^2/sd ve SRMR değerlerinin katılımcı sayısından etkilenmeleri ancak örneklem sayısının 500 ve üzeri olduğu durumlarda tartışılabilir (Iacobucci, 2010). Bu nedenle, her ne kadar elde edilen uyum endekslerinin tamamı iyi uyuma işaret etmemiş olsa da bu durumun katılımcı sayısı etkisiyle açıklanabileceği söylenebilir. Ayrıca, elde edilen modelin, doğrulayıcı faktör analizinde tek bir modifikasyonla olduğu gibi korunduğu görülmüştür.

Türkçe formda erişilen fiziksel şiddetin etkileşim anlaşmazlıkları sonrası ortaya çıktığı yönündeki bulgunun, ilişkinin geleceği hakkındaki inançların ŞOYÖ ölçeği puanları üzerinde etkili olduğu yönündeki alanyazın bulgularıyla benzer olduğu düşünülebilir. Alanyazın bulguları, bireylerin ilişkinin devam edeceğine ya da iyileşeceğine dair inançları arttıkça şiddet uygulama olasılıklarının azaldığına işaret etmektedir (Cobb ve ark., 2013). Her ne kadar alanyazında şiddetin yakın öncülleri mağdur değil fail bakış açısıyla incelenmiş olsa da şiddetin nedenlerine ilişkin başka açıklamalar çiftler arasındaki etkileşimin önemine işaret etmiştir. Örneğin; şiddet mağduriyetini Şema Terapi Modeli kapsamında ele alan çalışmalar-

da; bireylerin ilgi, bakım, sevgi, kabul gibi ihtiyaçlarının karşılanmayacağına ilişkin beklentilerini temsil eden kopukluk ve reddedilmişlik şema alanının şiddet mağduriyetinin öne çıkan yordayıcısı olduğu gözlenmiştir (Gay ve ark., 2013). Şiddet mağduriyeti yordayıcılarının şema alanları değil de şema alt boyutları olduğu çalışmalarda da kopukluk ve reddedilmişlik şema alanına ait şemaların ön plana çıktığı gözlenmiştir (Crawford ve O'Dougherty-Wright, 2007). Kopukluk ve reddedilmişlik şema alanı ve bu şema alanında yer alan şemaların rolü ülkemizde gerçekleştirilen çalışmalarda da ön plana çıkmıştır (Atmaca ve Gençöz, 2016; Taşkale ve Soygüt, 2017). Dolayısıyla şiddet mağdurlarının eşleriyle aralarındaki ilişkinin doğasına dair beklentileri ayrılık tehdidi oluşturuyor olabilir. Nitekim ayrılma ya da boşanma tehdidinin net olarak ifade edildiği 2 madde de bu alt boyutta yer almaktadır (Bkz, 2. ve 11. maddeler). Bu nedenle, çiftlerin ilişki meseleleri ya da ilişkinin geleceğine ilişkin tartışmalarını sağlıklı sürdürmemeleri ya da sonlandıramamaları biçiminde ortaya çıkan etkileşimlerinin şiddetin öncülleri arasında önemli bir role sahip olması beklenebilir.

Benzer şekilde Türkçe formda elde edilen fiziksel şiddetin sadakat anlaşmazlıkları sonrasında ortaya çıktığına ilişkin bulgu da alanyazındaki çalışma bulgularıyla paraleldir. Bireylerin cinsiyet rolleri, cinsel haklar, öncelikler ve kısıtlamalar ile şiddetin sonuçları ve alternatifleri hakkında eğitim programına dahil olmalarının ŞOYÖ puanları ve şiddet uygulamalarını azalttığı yönünde bulgular sunan müdahale çalışmaları vardır (Hossain ve ark., 2014). Müdahale programının cinsiyet rolleri, cinsel haklar, öncelikler ve kısıtlamalar gibi başlıklarının bir anlamda karşı cinsle ilişkiler gibi sadakate ilişkin sorunları çağrıştıran kavramlar olduğu düşünüldüğünde Türkçe formda böyle bir başlığın ortaya çıkması alanyazınla uyumlu bulunabilir. Benzer şekilde, alanyazındaki başka bir çalışmada kıskançlıkla kontrol etme eğiliminin yok sayma, dalga geçme ve eleştirmeye kıyasla fiziksel şiddetle en çok ilişkili bulunan psikolojik şiddet yöntemi olduğu gözlenmiştir (Sackett ve Saunders, 1999). Buradan hareketle, kıskançlık ve dolayısıyla sadakatle ilişkili anlaşmazlıkların fiziksel şiddetin yakın öncülleri arasında gözlenmesi alanyazındaki bulgularla tutarlı bulunmuştur.

Uyarılma çalışması sonucunda elde edilen iki faktörlü yapının, alanyazındaki nitel ve gözden geçirme çalışmaları bulgularıyla da paralel olduğu düşünülebilir (Fenton ve Rathus, 2010; Wilkinson ve Hamerschlag, 2005). Wilkinson ve Hamerschlag (2005) tarafından gerçekleştirilen gözden geçirme

çalışması yakın ilişki şiddetiyle ilgili durumsal belirleyicileri on dört farklı başlık altında sunmuştur. Bunlar ilişki meseleleri, güç ve kontrol ilişkisi gibi motivasyonlar, alkol/madde kullanımı, iletişim problemleri, kadın ve bedeni üzerinde kontrol kurulması, cinsiyet rollerine dayalı kimliğin tehdit edilmesi, ilişki üzerindeki tehditler, kıskançlık, şiddet örüntüsü ve kullanılan araçlar, şiddetin sonrası, öz-savunma, mekânsal imkanlar, kanunlar ve üçüncül kişilerin varlığı olarak sıralanabilir. Bu başlıklar fiziksel şiddet öncesinde ortaya çıkan etkileşim ya da sadakat anlaşmazlıkları biçiminde özetlenerek ele alınabilir. Kadın ve bedeni üzerinde kontrol kurulması, kıskançlık gibi başlıkların sadakat anlaşmazlıklarını; ilişki meseleleri, iletişim anlaşmazlıkları gibi başlıkların ise etkileşim anlaşmazlıklarını yansıttığı düşünülebilir. Benzer şekilde şiddet tedavi programına dahil edilen faillerin açık uçlu cevaplarından elde edilen başlıklar olan sözel tartışmalar, kontrol, fiziksel saldırganlık, alkol-madde kullanımı ve yoğun duygular başlıklarının da ölçeğin etkileşim ve sadakat anlaşmazlıkları biçimindeki iki faktörü tarafından kapsandığı düşünülebilir (Fenton ve Rathus, 2010).

Çalışma bulguları her ne kadar orijinal çalışmada hedeflenen iki faktörlü yapıyı destekler sonuçlar ortaya koysa dahi orijinal çalışmada sorgulanan 2 madde ve çeviri aşamasında eklenen 2 madde ölçeğin faktör yapısının dışında kalmıştır. Çeviri sürecinde eklenen 2 madde “*Karşı cinsten biriyle konuştuğumda*” ve “*Aksini iddia etsem de, eşim karşı cinsten birine yakın davrandığını düşündüğünde*” biçiminde olup kıskançlık ve dolayısıyla sadakat anlaşmazlıkları alt boyutunu ifade etmenin görece zor olduğu daha yansız durumları temsil etmektedir. Bu iki madde alanyazındaki bireyci olmayan kültürlerde kıskançlık deneyiminin daha yoğun yaşanabildiği halde daha zor ifade edilebileceği yönündeki bulgular (Strzyzewski-Aune ve Comstock, 1997) dikkate alınarak madde listesine eklenmiştir. Ölçeğin orijinal formunda kıskançlık alt boyutunda olup sonradan eklenen iki madde gibi hem sadakat hem etkileşim anlaşmazlıkları faktörlerine yüklendiği için faktör yapısı dışında bırakılan bir diğer madde “*Eve geç geldiğimde*” maddesidir. Bahsedilen üç madde de yalnızca sadakat anlaşmazlıkları değil etkileşim anlaşmazlıkları faktörüne de yüklenmiştir. Maddelerin fiziksel şiddetin kıskançlık sonrası ortaya çıktığı durumları (ya da başka bir deyişle sadakat anlaşmazlıklarını) örnekleyeceği beklentisinin aksini ortaya çıkararak bu bulgular, Türk kültürünün bireyci kültürlerden toplulukçu kültürler kadar uzak olmayıp ilişkili özerk bir yapıda (Kağıtçıbaşı, 1996) olmasıyla açıklanabilir. Buradan

hareketle, Türk kültüründeki çiftlerin kıskançlık ve dolayısıyla sadakat anlaşmazlıkları sonrasında fiziksel şiddeti araçsal olarak kullanmada bireyci kültürlerden çok da uzak olmayan bir tutum ve davranış örüntüsü sergiliyor olabileceği düşünülebilir.

Yine orijinal formda var olup uyarılma çalışmasında iki alt boyuta birden yüklenen bir diğer madde fiziksel şiddetin kontrol amaçlı ortaya çıktığı durumlara örnek olan “Eşime karşı ilk önce ben fiziksel olarak saldırgan olduğumda” maddesidir. Orijinal formda bulunan bu maddenin Türk örnekleminde madde listesinden düşmesinin birkaç nedeni olabilir. Bunlardan ilki ataerkil kültür yapısı gereği saldırganlığın ya da şiddetin yalnızca güçlüden güçsüze doğru olabileceği yönündeki algı olabilir (Dobash ve Dobash, 1979). Alanyazındaki güncel çalışmalar ataerkil düşünce yapısına ilişkin bu açıklamaların Batı toplumlarından ziyade Orta Doğu ve Uzak Doğu kültürlerinde daha geçerli olabileceğini ifade etmektedir (Dutton ve Nicholls, 2005). Bu nedenle şiddet mağduriyetinin öncüllerini sorgulayan bir formda kadının fail olmasına ilişkin bir maddenin madde listesine Türk kültüründe tutunamamış olması muhtemeldir. Bu görüşle paralel olarak, ülkemizde gerçekleştirilen bir çalışmada kadınların şiddet görme olasılıklarını ve/ya şiddet düzeyini artıracaklarını düşünerek şiddete şiddetle tepki vermedikleri gözlenmiştir (Akadlı Ergöçmen, Türkyılmaz ve Abbasoğlu Özgören, 2015). Aynı çalışmanın bulguları, ağır derecede fiziksel şiddete maruz kalmış kadınların orta derecede şiddete maruz kalmış olanlara göre şiddete fiziksel olarak karşılık verme oranlarının daha yüksek olduğunu bildirmiştir (sırasıyla %40 ve %30).

Ölçeğin geçerlik analizleri sonuçları tatmin edici bulunmuştur. Birleşen geçerlik analizleri ÇÇYÖ'nin fiziksel şiddet ve yaralanma alt boyutu puanları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. ŞOYÖM-E ve ŞOYÖM-T puanlarının ÇÇYÖ puanlarının tümüyle, ŞOYÖM-S puanlarının ise yaralanma alt boyutuyla değil fiziksel şiddet ve fiziksel şiddet ve yaralanma toplam puanlarıyla yüksek korelasyon gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen yüksek korelasyonlar şiddet olaylarının birdenbire ortaya çıkmadığı, öncüllerinin sonrasında geliştiği görüşünü desteklemektedir. (Babcock ve ark., 2004; Bell ve Naugle, 2008; Neal ve Edwards, 2017; Straus ve ark., 1996; Whitaker, 2014). Buna rağmen ŞOYÖM-S ve ÇÇYÖ-Y puanları arasında anlamlı bir ilişkinin gözlenmemiş olmasına değinmek gerekir. Bu konuda akla gelebilecek ilk açıklama fiziksel şiddet öncüllerinin fiziksel şiddetin ortaya çıkmasıyla ilişkili olsa dahi yaralanma gibi fiziksel şiddetin sonucunda ortaya çıkabilecek du-

rumları belirlemede tek başına yetersiz olabileceğidir. Bir başka deyişle fiziksel şiddetin öncülleriyle beraber yoğunluğu gibi başka değişkenleri de incelemek fiziksel şiddet sonrasında ortaya çıkan yaralanmayı tahmin etmede daha açıklayıcı bilgiler sunabilir (Straus, 1999). Bu çıkarım özellikle fiziksel şiddetin araçsal olarak kullanıldığı etkileşim anlaşmazlıkları değil tepkisel ya da dışavurumcu olarak kullanıldığı sadakat anlaşmazlıkları sonrasında ortaya çıkan durumlar için geçerli olabilir. Bu kavramsal açıklamanın dışında istatistiki bir diğer açıklama ise alt boyutların madde sayısı ile ilgilidir. ŞOYÖM ve ÇÇYÖ arasında ilişki bulunmayan bu iki alt boyut her iki ölçeğin en az sayıda maddeyle temsil edildiği alt boyutlardır. Dolayısıyla şiddeti tanımlamada daha fazla gözlemlenen değişkenin ele alındığı durumlarda bu iki örtük değişken arasında da ilişki bulunması söz konusu olabilir (Straus, 1999).

ŞOYÖM ve alt boyutlarının ayrıışan geçerliği KSE-53 ve KİÖ-KF kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonuçları psikolojik sağlık ya da kişilik inançları ile ŞOYÖM'ün ilişkisiz olduğunu göstermiştir. Bulgular şiddet olaylarının yakın öncüllerinin ruh sağlığı ve kişilik inançlarından bağımsız durumlar olduğunu ortaya koymuş ve ölçeğin geçerliğini artırmıştır. Bununla beraber bu durum orijinal formun geçerliğini sorgulamada antisosyal ve borderline kişilik özelliklerine başvurulmuş olması ile çelişik görülebilir. Orijinal geçerlik çalışmasında kişilik özellikleri temel alınarak katılımcılar farklı gruplara kümelendirilmiştir. Elde edilen bu kümelerin kişilik profillerinden ziyade Holtzworth-Munroe ve Stuart (1994) tarafından önerilen fail tipolojilerini yansıttığı görülmüştür. Dolayısıyla ŞOYÖ puanlarının doğrudan kişilik türlerinden değil bununla ilintili olan fail tiplerinden etkilendiği düşünülebilir. Daha önce değinildiği üzere alanyazında mağdur tipleri üzerine gerçekleştirilmiş bir tipoloji çalışmasına rastlanmamıştır. Bu nedenle uyarılma çalışmasında orijinal çalışmada olduğu gibi etkileşimsel kümeler olarak değil tek başına ele alınan psikolojik sağlık ya da kişilik inançlarının ŞOYÖM puanları ile ilişkisiz bulunması, ölçeğin bunlardan bağımsız ayrı bir kavramı temsil ettiğini düşündürmektedir. Şiddetin yakın öncüllerinin şiddet mağduriyetiyle yüksek oranda ilişkili bulunan depresyon gibi psikolojik sağlıkla ilgili ontojen bir değişkenle (Stith ve ark., 2004) ilişkisiz olduğu halde şiddet mağduriyetiyle yüksek ilişki göstermesinin dikkate değer olduğu düşünülebilir. Bu durum, şiddetin öncüllerinin şiddet mağduriyetini inceleme ve açıklama konusunda davranışçı bir yaklaşımla yeni ve güçlü bir bakış açısı sunduğu biçiminde yorumla-

nabilir. Bu yeni yaklaşımın, alanyazında savunulan şiddet mağduriyetinin toplumsal cinsiyet temelinde değerlendirilmesi gerektiği ve psikopatolojinin önünde ve ötesinde çok daha güçlü değişkenlerden beslendiği yönündeki görüşleri destekliyor olduğu düşünülebilir (Kelly, 2011).

Ölçeğin geliştirildiği orijinal çalışmada ŞOYÖ gruplararası ayrışma geçerliği borderline-disforik, genel olarak şiddete başvuran-antisosyal ve yalnızca ailesine şiddet uygulayan fail tipleri kullanılarak yapılmıştır (Babcock ve ark., 2004; Holtzworth-Munroe ve Stuart, 1994). Dahası fiziksel şiddetin sözel kötü muamele sonrasında ve kontrol amaçlı ortaya çıkması borderline-disforik ve genel olarak şiddete başvuran-antisosyal failer için yalnızca ailesine şiddet uygulayan failere göre daha olası bulunmuştur. Kıskançlık sonrasında fiziksel şiddetin ortaya çıkma olasılığı ise bütün failer için benzer bulunmuştur. Bir başka deyişle orijinal çalışma özellikle şiddet uygulama sıklığı ve derecesi daha yüksek olan grupların araçsal fiziksel şiddeti (etkileşim anlaşmazlıkları sonrasında ortaya çıkan fiziksel şiddeti) daha yoğun kullandığına işaret etmiştir. Bilindiği kadarıyla, şiddet faillğine ilişkin ortaya konan tipolojik farklılıkların (Holtzworth-Munroe ve Stuart, 1994; Johnson, 1995) şiddet mağdurluğu için de var olup olmadığına ilişkin alanyazında henüz bir bilgi yoktur. Uyarılma çalışmasında farklı mağdur tiplerinin ŞOYÖM puanları bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenememiştir. Dolayısıyla her ne kadar çalışma örneklemini oluşturulurken tıpkı orijinal çalışmada olduğu gibi hem şiddete karşı kurum desteği alan hem de toplum örnekleminde temsil edilebilen gruplar çalışmaya dahil edilmişse de örneklemin farklı tipolojiler ya da alt gruplar içerme olasılığı vardır.

ŞOYÖM ölçeği ve alt boyutlarının gruplararası ayrışma geçerliği ise kadın sığınma evinde kalan ya da eşiyile yaşayan kadınların verileri karşılaştırılarak incelenmiştir. Bulgular iki grubun hem iki alt boyut hem de toplam puan için birbirinden farklılaştığını göstermektedir. Kadın sığınma evine başvuran kadınların genel olarak daha uzun süreli ve daha yoğun şiddete maruz kaldığı düşünülmektedir (Jarvis, Gordon ve Novaco, 2005). Araştırma bulguları da bu görüşü desteklemektedir.

ŞOYÖM alt boyut ve toplam puanlarının katılımcıların demografik özellikleri bakımından farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde ise evliliğin devam etmesini istemeyen kadınların ŞOYÖM-E ve ŞOYÖM-T puanlarının evliliğin devamını isteyenlere göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Davranışın en yüksek ilişkili olduğu değişkenin davranış niyeti

olduğu yönündeki alanyazın bilgileri dikkate alındığında (Glanz ve ark., 2008) evlilik ilişkisini sürdürmek istemeyen kadınların etkileşime dair sorunlar yaşıyor olması beklendik olabilir. ŞOYÖM-T puanlarındaki farklar ise etkileşim sürecindeki bu anlaşmazlıkların ölçekten alınan toplam puanları etkilemiş olma olasılığıyla açıklanabilir. Benzer şekilde, istemeyerek/zorla evlenen kadınların evlilik içindeki etkileşime dair olumsuz beklenti, tutum ve niyetlerinin olması, ölçeğin ilgili bölümünden diğer gruplardan farklı puanlar almalarıyla açığa çıkıyor olabilir.

Bulgular birlikte değerlendirildiğinde fiziksel şiddetin hemen öncesinde ortaya çıkan durumları etkileşim ve sadakat anlaşmazlıklarına ilişkin öncüller olarak değerlendirmenin açıklayıcı olduğu düşünülebilir. Bu kavramsallaştırma ŞOYÖ ölçeğini ortaya koyan araştırmacıların hipotezleriyle örtüşmektedir (Babcock ve ark., 2004). Ölçek, ulusal psikoloji çalışmaları alanında fiziksel şiddet olayının hemen öncesini tanımlamaya dönük ilk girişimlerden olup konunun somut ve işe vuruk olarak ele alınmasına yönelik çalışmalara örnek teşkil etmektedir. ŞOYÖM, içeriğindeki 18 madde ve kısa uygulama süreciyle araştırmacılar için kolay ve sade bir uygulama aracı olarak düşünülebilir. Kimi araştırmacılarca on dört farklı başlık altında toplanabilen şiddetin dumsal belirleyicilerini bu iki başlık ekseninde çalışmak bilgi verici olacaktır (Wilkinson ve Hamerschlag, 2005).

ŞOYÖM ölçeğinin yalnızca araştırmacılar için değil uygulamacılar için de faydalı bir araç olacağı düşünülmektedir. Ölçeğin kullanımıyla sahadaki uygulamacıların her biri kendi öyküsünü getiren şiddet mağduru kadınların deneyimlerini bütüncül bir gözle ele alabilmelerine destek olunabilmesi umulmaktadır. Fiziksel şiddetin etkileşim anlaşmazlıklarına karşı araçsal ve sadakat anlaşmazlıklarına karşı tepkisel olarak ortaya çıkabileceğini değerlendirmek, vakaları formüle etmek bakımından yararlı bilgiler sunabilir. Bu formülasyonun, meta analiz çalışmalarında etkililiği düşük bulunmuş şiddete karşı müdahale çalışmalarını daha etkili hale getirmeye katkı sunması umulmaktadır (Babcock, Green ve Robie, 2004). Şiddete karşı müdahale programlarının mağdurdansa failere odaklanıyor oluşu düşünüldüğünde, şiddetin öncüllerini mağdur bakış açısıyla tanımlayıp ele almanın alanyazındaki önemli boşluklara işaret ettiği düşünülebilir (Goodman ve Epstein, 2005). Şiddete karşı geliştirilen programlardan mağdurun savunmasına dayalı müdahalelerin faile odaklanan müdahalelere göre daha başarılı olduğu göz önünde bulundurulduğunda (Goodman ve Epstein, 2005), ça-

İşmanın şiddet öncüllerini mağdur diliyle ele almasının akademik ve uygulama alanında önemli bir katkı sunabileceği düşünülebilir. Dahası, mevcut araştırma örnekleminin mağdur kadınlara odaklanmasının da alanyazındaki akademik ve uygulama ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebileceği düşünülebilir. Şöyle ki, yakın ilişkide şiddet mağduriyetinin, her ne kadar cinsiyetler arasında benzer oranda görüldüğü raporlansa da (Straus ve Gelles, 1995) bu raporların bazı eksiklik ve çelişkiler barındırdığı düşünülmektedir (DeKeseredy ve Schwartz, 1998). Örneğin, şiddet yaşantısının işlemsel tarifinde anket veya ölçek kullanılmasının yetersiz bir ölçüme yol açabileceğini savunan açıklamalar mevcuttur (DeKeseredy ve Schwartz, 1998). Ayrıca, bu ölçümlerden elde edilen sonuçlar yakın ilişki dışındaki şiddet olaylarında neden erkeklerin kadınlara kıyasla daha çok fail rolünde olduğunu açıklayamamaktadır (Kimmel, 2002). Aynı görüşe göre, ev içinde erkekler kadar fail olan kadınların ev dışında ortaya çıkan şiddette çoğunlukla mağdur olarak karşımıza çıkması paradoksal olacaktır. Farklı bir açıdan değerlendirildiğinde, şiddet mağduriyeti nedeniyle kurum desteğine başvuranların çok büyük oranda kadınlar olduğu görülmektedir (McFarlane, Willson, Malecha ve Lemmey, 2000). Ayrıca, erkeklerin şiddet failli olduğu durumlarda şiddetin daha yüksek düzeyde, tehditkar, beklenmedik aletlerle ve mağdurda daha büyük korku oluşturacak biçimde olduğu bulunmuştur (Melton ve Belknap, 2003). Dolayısıyla, şiddet mağduriyetinin toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili olduğu göz önünde bulundurulmalı ve şiddet olayı öncesindeki motivasyon ve sonuçları ile birlikte değerlendirilmelidir (Kimmel, 2002). Tam da bu motivasyonel arka plan nedeniyle, şiddet mağduriyetini olay temelli yaklaşımlar ile ele alan ve ilişkisel öncüllerine ışık tutan çalışmaların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin çalışmaları destekleyici olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Çalışma bulguları çiftler arasında yaşanan fiziksel şiddetin öncesinde yaşanan olayların somut olarak tanımlanmasını sağlayan ŞOYÖ ölçeğinin mağdur diliyle yazılan Türkçe formunun geçerli ve güvenilir olduğunu göstermiştir. Bununla beraber çalışmanın kimi kısıtlılıkları mevcuttur. Önemli kısıtlılıklardan biri araştırmanın örnekleme yöntemi ve sayısıdır. Araştırma örnekleme oluşturulurken kurumlarla iletişime geçilmiş, çalışmaya katılmayı kabul eden kurumlarda yalnızca şiddet mağduru olup evli olan kadınlarla veri toplaması gerçekleştirilmiştir. Herhangi bir kurumla teması olmayan evli kadınlar ve evli olmayıp romantik ilişkisi süren partnerinden

şiddet gören kadınlar örnekleme dahil edilememiştir. Ayrıca özellikle sanat ve meslek edindirme kurslarında kadınların çoğunlukta olduğu sınıflarda anket uygulaması yapılmıştır. Bu kurslar genelde giyim, aile ve mutfak üzerine olmuş, temel eğitime dair dil, matematik gibi derslerin işlendiği kurslara katılan kadınlardan veri toplanamamıştır. Bu durumun örneklemin temsil gücünü azalttığı düşünülebilir. Bu kısıtlılığın üstesinden gelebilmek için Ankara, İstanbul ve Çanakkale illerinde merkezi ve kırsal kesimlerdeki kurs merkezleri ile iletişime geçilmiş, ayrıca ülkenin farklı bölgelerinden kadınların yönlendirildikleri idari ve erişim açılarından merkezi konumdaki sığınma evlerine erişilmiştir. Bu yollarla örneklemin Türkiye genelindeki evli kadınları temsil gücü artırılmaya çalışılmıştır. Erişilen örneklem ortalama olarak otuzlu yaşlarında evliliğinin ilk yıllarındaki kadınlardan oluşmuştur. Bu durum alanyazındaki şiddetin en yoğun olarak evliliğin ilk yıllarında çocuk sahibi olunan dönemde görüldüğü bulgusuyla (O'Leary ve ark., 1989) tutarlı olsa da örneklemin farklı yaş ve gelir düzeylerinden kadınları da temsil etmesi için çaba gösterilmiştir. Bu çabalar sonucu yaş ve eğitim düzeyi bakımından heterojen bir gruba erişilmiştir. Örneklemin temsil gücünü artırmaya yönelik bu çabaların, araştırmanın bu kısıtlılığını telafi ederek çalışmanın güçlü yanlarından birini oluşturduğu düşünülebilir. Örneklemin temsil gücünü artırmaya yönelik bu çabalara rağmen araştırma kapsamında erişilen katılımcı sayısı 127, verisi kullanılan katılımcı sayısı 101 olmuştur. Bu katılımcı sayısı katılımcı sayısı belirlemede takip edilen madde başına 10 katılımcı genel kuralına uymamaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2007). Bununla birlikte hedef örneklem olan şiddet mağduru kadınlara ulaşmakta yaşanan zorluklar dikkate alındığında katılımcı sayısının kabul edilebilir örnekleme sayısının alt limiti olan 100 katılımcı sayısını aşmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Gelecek çalışmaların gerek şiddet gerekse psikoloji alanında sıkça rastlanılan örneklem sayısının artırılması sorununa yeni örnekleme yöntemleri kullanarak ve kurumlarla daha fazla işbirliği yaparak çözüm bulabilmesi önerilmektedir (Morgado, Meireles, Neves, Amaral ve Ferreira, 2018).

Araştırmanın bir diğer sınırlılığı yalnızca öz-bildirim dayalı verilerden yararlanılmasıdır. Şiddet somut bir gerçeklikten öte öznel bir yaşantıdır. Dolayısıyla şiddete ilişkin verilerin öz-bildirim yöntemi kullanılarak ele alınması önemlidir. Ancak öz-bildirim yönteminin yalnızca kesitsel anketlerden değil aynı zamanda boylamsal kayıtlardan da oluşturulmasının, ilerideki çalışmaların daha isabetli bulgu-

lara ulaşmasını sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca çalışmada psikolojik sağlık ya da kişilik inançları gibi şiddetten bağımsız değişkenlere ilişkin veriler de öz-bildirim yoluyla elde edilmiştir. Bu gibi değişkenlere ilişkin verilerin farklı kaynaklar ve ölçüm yöntemleriyle ele alınması gelecek çalışmalara katkı sunabilir. Anılan bu sınırlılıklara rağmen ŞOYÖM puanlarının sosyal istenirlik düzeyinden bağımsız olduğunun gözlenmesi öz-bildirim yöntemiyle veri toplamanın oluşturabileceği yanlışlıkların minimal düzeyde olduğunu düşündürmekte ve bulguların sağlamlığına işaret etmektedir.

Araştırmanın üçüncü bir kısıtlılığı ŞOYÖM'ün yalnızca fiziksel şiddetin öncüllerini ele alan bir ölçek olmasıdır. Duygusal, sözel, cinsel ve ekonomik şiddetin öncüllerinin varlığının ve ŞOYÖM alt boyutlarıyla benzeşip benzeşmediğinin gelecekteki çalışmalarda incelenmesi yakın ilişkilerde yaşanan şiddete ilişkin alanyazına değerli bilgiler sunacaktır. Ayrıca, veriler yalnızca şiddet mağduru kadınlardan elde edilmiş, eşlerinin görüşleri alınmamıştır. Şiddetin ilişkisel yapısı düşünüldüğünde ne yalnızca erkekler ne yalnızca kadınlardan bilgi almak durumu bütünüyle ele almak konusunda yeterli olmayabilir (Vézina ve Hébert, 2007). Her ne kadar orijinal çalışmada failler, bu uyarılma çalışmasında ise mağdurlar ile gerçekleştirilen analizler ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymuşsa da çift çalışmaları ile bulguların güçlendirilmesine ihtiyaç vardır. Bununla ilişkili olarak; yalnızca heteroseksüel bir evlilik ilişkisi süren kadınları örnekleme dahil etmek, farklı cinsel yönelim ya da ilişki türlerinin dışarıda bırakılmasına neden olmaktadır (Ard ve Makadon, 2011; Johnson ve Ferrero, 2000). Ayrıca, şiddet anının hemen öncesinde ortaya çıkan ve günlük hayat rutinine ilişkin ev işlerinin ihmali, çocuklarla ilgili meseleler ölçek madde örnekleminde yer almamaktadır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014). Oysa ki, özellikle çocuklarla ilgili meselelerin şiddetin nedeni olarak eşlerine kıyasla kadınlar tarafından daha sık dile getirildiğini bildiren çalışmalar vardır (Taşkale, 2019). Bu nedenlerle gelecek çalışmaların katılımcı ve madde örnekleme konusundaki bu gibi eksik noktaları gidermesine ihtiyaç vardır. Bahsedilen bu yöntemsel kısıtlılıkların giderilmesinin, daha farklı şiddet öncülleri ortaya çıkmasına ya da formun alanyazındaki farklı öncülleri (Fenton ve Ratus, 2010; Wilkinson ve Hamerschlag, 2005) kapsamına nasıl etki edeceği merak konusudur. Bununla beraber mevcut çalışma bulgularına dayanarak uyarılan ŞOYÖM ölçeğinin, alanyazındaki diğer şiddet öncüllerini kapsayan, orijinal ölçeğin oluşturulmasın-

da temel alınan faktör yapısını temsil eden geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğu düşünülebilir.

YAZAR NOTU

Ölçeğin çeviri süreci, İngiliz dili uzmanları Ebru AKTEL, Ayça ÇÖPLÜOĞLU, Ayşe HİMMETOĞLU ve Aslı ÖZKUL ile Türkçe dil uzmanları Hasibe SARIKAYA ve Büşra ŞİRİN'in değerli destekleriyle gerçekleştirilmiştir. Yazarlar dil uzmanlarına, makalenin kavramsal ele alınışına destek olan Prof. Dr. Gül ŞENDİL ve Doç. Dr. Nilüfer KAFESCİOĞLU'na ve veri toplaması sürecinde destek olan İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğrencileri Buse EDEER, Evin EKİN, Tuğçe ERDOĞDU, Buse FİDAN ve Hanım GÜNGÖR'e teşekkür ederler.

Etik İkelere Uygunluk Beyanı Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı (17.10.2016 tarih ve 2016/14 sayılı kararı) tarafından, etik ilke ve kurallara uygun olduğu yönünde onaylanmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı Bu makalenin tüm yazarları, makaleye ilişkin herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

KAYNAKLAR

- Aba, Y. A. ve Kulakaç, Ö. (2016). Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 12(1), 33-43.
- Acevedo, B. P., Lowe, S. R., Griffin, K. W. ve Botvin, G. J. (2013). Predictors of intimate partner violence in a sample of multiethnic young adults. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(15), 3004-3022.
- Akadlı Ergöçmen, B., Türkyılmaz, A. S. ve Abbasoğlu Özgören, A. (2015). Kadına yönelik şiddet ile mücadele yöntemleri. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Müdürlüğü (Ed.), *Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması* içinde (s. 149-174). Ankara: Elma Matbaacılık.
- Akın, A. (2010). İki boyutlu sosyal istenirlik ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin araştırılması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 771-784.
- Alhabib, S., Nur, U. ve Jones, R. (2010). Domestic violence against women: Systematic review of prevalence studies. *Journal of Family Violence*, 25, 369-382.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2009). *Violence against women in Turkey: A nationwide survey*. İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Ard, K. L. ve Makadon, H. J. (2011). Addressing intimate partner violence in lesbian, gay, bisexual, and transgender patients. *Journal of General Internal Medicine*, 26(8), 930-933.
- Atmaca, S. ve Gençöz, T. (2016). Exploring revictimization process among Turkish women: The role of early maladaptive schemas on the link between child abuse and partner violence. *Child Abuse & Neglect*, 52, 85-93.

- Avila-Burgos, L., Valdez-Santiago, R., Híjar, M., del Rio-Zolezzi, A., Rojas-Martínez, R. ve Medina-Solís, C. E. (2009). Factors associated with severity of intimate partner abuse in Mexico: Results of the first National Survey of Violence Against Women. *Canadian Journal of Public Health, 100*(6), 436-441.
- Babcock, J. C., Costa, D. M., Green, C. E. ve Eckhardt, C. I. (2004). What situations induce intimate partner violence? A reliability and validity study of the Proximal Antecedents to Violent Episodes (PAVE) Scale. *Journal of Family Psychology, 18*(3), 433-442.
- Babcock, J. C., Green, C. E. ve Robie, C. (2004). Does batterers' treatment work? A meta-analytic review of domestic violence treatment outcome research. *Clinical Psychology Review, 23*, 1023-1053.
- Beck, A. T. ve Beck, J. S. (1991). *The Personality Belief Questionnaire*. Unpublished assessment instrument. PA: The Beck Institute for Cognitive Therapy and Research.
- Beck, A. T., Ward, C. H., Mendelson, M., Mock, J. ve Erbaugh, J. (1961). An inventory for measuring depression. *Archives of General Psychiatry, 4*, 561-571.
- Bell, K. M. ve Naugle, A. E. (2008). Intimate partner violence theoretical considerations: Moving towards a conceptual framework. *Clinical Psychology Review, 28*, 1096-1107.
- Blizard, R. A. ve Bluhm, A. M. (1994). Attachment to the abuser: Integrating object-relations and trauma theories in treatment of abuse survivors. *Psychotherapy, 31*(3), 383-390.
- Butler, A. C., Beck, A. T. ve Cohen, L. H. (2007). The Personality Belief Questionnaire-Short Form: Development and preliminary findings. *Cognitive Therapy Research, 31*, 357-370.
- Byun, S. (2012). What happens before intimate partner violence? Distal and proximal antecedents. *Journal of Family Violence, 27*(8), 783-799.
- Campbell, J. C. (2002). Health consequences of intimate partner violence. *The Lancet, 359*, 1331-1336.
- Capaldi, D. M. ve Langhinrichsen-Rohling, J. (2012). Informing intimate partner violence prevention efforts: Dyadic, developmental, and contextual considerations. *Preventive Science, 13*, 323-328.
- Cascardi, M., O'Leary, K. D., Lawrence, E. E. ve Schlee, K. (1995). Characteristics of women physically abused by their spouses and who seek treatment regarding marital conflict. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 63*(4), 616-623.
- Cengiz-Özyurt, B. ve Deveci, A. (2011). Manisa'da kırsal bir bölgedeki 15-49 yaş evli kadınlarda depresif belirti yaygınlığı ve aile içi şiddetle ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi, 22*(1), 10-16.
- Cobb, R. A., DeWall, C. N., Lambert, N. M. ve Fincham, F. D. (2013). Implicit theories of close relationships and close relationship violence: Does believing your relationship can grow relate to lower perpetration of violence? *Personality and Social Psychology Bulletin, 39*, 279-290.
- Corbally, M., Hughes, J. ve Delay, D. (2016). Gender arguments and paradigmatic challenges within intimate partner violence research: A call for a more inclusive paradigm of understanding regarding physical partner violence perpetration. *Journal of Family Violence, 31*(8), 1009-1012.
- Cornelius, T. L., Shorey, R. C. ve Beebe, S. M. (2010). Self-reported communication variables and dating violence: Using Gottman's marital communication conceptualization. *Journal of Family Violence, 25*, 439-448.
- Crawford, E. ve O'Dougherty-Wright, M. (2007). The impact of childhood psychological maltreatment on interpersonal schemas and subsequent experiences of relationship aggression. *Journal of Emotional Abuse, 7*(2), 93-116. (2), 237-255.
- Dahlberg, L. L. ve Krug, E. G. (2002). Violence - a global public health problem. E. G. Krug, L. L. Dahlberg, J. A. Mercy, A. B. Zwi, ve R. Lozano (Ed.), *World report on violence and health* içinde (s. 1-21). Geneva: World Health Organization.
- DeKeseredy, W. S. ve Schwartz, M. D. (1998). Measuring the extent of woman abuse in intimate heterosexual relationships: A critique of the Conflict Tactics Scales. Erişim adresi: http://vawnet.org/sites/default/files/materials/files/2016-09/AR_Ctscrit_0.pdf, Erişim tarihi: 03.07.2018.
- Derogatis, L. R. (1992). *SCL-90-R, administration, scoring & procedures manual-II for the (Revised) version and other instruments of the psychopathology rating scale series*. Townson: Clinical Psychometric Research, Inc.
- Derogatis, L. R. (1993). *Brief symptom inventory (BSI): Administration, scoring, and procedures manual* (3. Baskı). Minneapolis: National Computer Systems.
- Desai, S., Arias, I., Thompson, M. P. ve Basile, K. C. (2002). Childhood victimization and subsequent adult revictimization assessed in a nationally representative sample of women and men. *Violence and Victims, 17*(6), 639-653.
- Devries, K. M., Child, J. C., Bacchus, L. J., Mak, J., Falder, G., Graham, K., ... Heise, L. (2013). Intimate partner violence victimization and alcohol consumption in women: A systematic review and meta-analysis. *Addiction, 109*, 379-391.
- DeWall, C. N., Finkel, E. J., Lambert, N. M., Slotter, E. B., Bodenhausen, G. V., Pond Jr., R. S. ... Fincham, F. D. (2013). The voodoo doll task: Introducing and validating a novel method for studying aggressive inclinations. *Aggressive Behavior, 39*, 419-439.
- Dichter, M. E., Cerulli, C. ve Bossarte, R. M. (2011). Intimate partner violence victimization among women veterans and associated health risks. *Women's Health Issues, 21*(4S), 190-194.
- Dichter, M. E., Marcus, S. C., Wagner, C. ve Bonomi, A. E. (2014). Associations between psychological, physical, and sexual intimate partner violence and health outcomes among veteran VA patients. *Social Work in Mental Health, 12*, 411-428.

- Dixon, L. ve Graham-Kevan, N. (2011). Understanding the nature and etiology of intimate partner violence and implications for practice and policy. *Clinical Psychology Review*, 31, 1145-1155.
- Dobash, R. E. ve Dobash, R. (1979). *Violence against wives*. New York: The Free Press.
- Dutton, D. G. ve Nicholls, T. L. (2005). The gender paradigm in domestic violence research and theory: Part 1. *The conflict of theory and data. Aggression and Violent Behavior*, 10(6), 680-714.
- Dutton, D. G. ve Painter, S. (1993). Emotional attachments in abusive relationships: A test of traumatic bonding theory. *Violence and Victims*, 8(2), 105-120.
- Dutton, M. A., Burghardt, K. J., Perrin, S. G., Chrestman, K. R. ve Halle, P. M. (1994). Battered women's cognitive schemata. *Journal of Traumatic Stress*, 7(2), 237-255.
- Eker, T. ve Erdener, E. (2011). Tecavüze ilişkin kültürel mitler ve mitlerin kabul edilmesine etki eden faktörler. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14(28), 60-72.
- Fenton, B. ve Rathus, J. H. (2010). Men's self-reported descriptions and precipitants of domestic violence perpetration as reported in intake evaluations. *Journal of Family Violence*, 25, 149-158.
- Finkel, E., J., DeWall, C. N., Slotter, E. B., McNulty J. K., Pond Jr., R. S. ve Atkins, D. C. (2012). Using I³ theory to clarify when dispositional aggressiveness predicts intimate partner violence perpetration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102, 533-549.
- Flynn, A. ve Graham, K. (2010). "Why did it happen?" A review and conceptual framework for research on perpetrators' and victims' explanations for intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 15, 239-251.
- Fox, G. L., Benson, M. L., DeMaris, A. A. ve van Wyk, J. (2002). Economic distress and intimate violence: Testing family stress and resources theories. *Journal of Marriage and Family*, 64, 793-807.
- Garcia-Moreno, C., Jansen, H. A. F. M., Ellsberg, M., Heise, L. ve Watts, C. H. (2006). Prevalence of intimate partner violence: findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *The Lancet*, 368(3543), 1260-1269.
- Gay, L. E., Harding, H. G., Jackson, J. L., Burns, E. E. ve Baker, B. D. (2013). Attachment style and early maladaptive schemas as mediators of the relationship between childhood emotional abuse and intimate partner violence. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 22, 408-424.
- Gilfus, M. E., Trabold, N., O'Brien, P. ve Fleck-Henderson, A. (2010). Gender and intimate partner violence: Evaluating the evidence. *Journal of Social Work Education*, 46(2), 245-263.
- Glanz, K., Rimer, B. K. ve Viswanath, K. (2008). *Health behavior and health education: Theory, research and practice*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Godbout, N., Dutton, D. G., Lussier, Y. ve Sabourin, S. (2009). Early exposure to violence, domestic violence, attachment representations, and marital adjustment. *Personal Relationships*, 16, 365-384.
- Goodman, L. ve Epstein, D. (2005). Refocusing on women: A new direction for policy and research on intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(4), 479-487.
- Güleç Öyekçin, D., Yetim D. ve Şahin E. M. (2012). Psychosocial factors affecting various types of intimate partner violence against women. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23, 75-81.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2014). *2013 Türkiye nüfus ve sağlık araştırması*. Ankara: Elma Matbaacılık.
- Hisli, N. (1989). Beck Depresyon Envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği, güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 23, 3-13.
- Holtzworth-Munroe, A. ve Stuart, G. L. (1994). Typologies of male batterers: Three subtypes and the differences among them. *Psychological Bulletin*, 116, 474-497.
- Hossain, M., Zimmerman, C., Kiss, L., Abramsky, T., Kone, D., Bakayolo-Topolska, M., ... Watts, C. (2014). Working with men to prevent intimate partner violence in a conflict affected setting: A pilot cluster randomized controlled trial in rural Cote d'Ivoire. *BMC Public Health*, 14, 339.
- Iacobucci, D. (2010). Structural equation modeling: Fit indices, sample size, and advanced topics. *Journal of Consumer Psychology*, 20, 90-98.
- IBM. (2012). *IBM SPSS Statistics for Windows, Version 21.0*. NY: IBM Corporation.
- Jansen, H. A. F. M., Yüksel, İ. ve Çağatay, P. (2009). Kadına yönelik şiddetin yaygınlığı. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet* içinde (s. 45-70). Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Jarvis, K. L., Gordon, E. E. ve Novaco, R. W. (2005). Psychological distress of children and mothers in domestic violence emergency shelters. *Journal of Family Violence*, 20(6), 389-402.
- Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 57(2), 283-294.
- Johnson, M. P. ve Ferrero, K. J. (2000). Research on domestic violence in the 1990s: Making distinctions. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 948-963.
- Jöreskog, K. G. ve Sörbom, D. (2001). *LISREL 8.5 for Windows [Computer software]*. IL: Scientific Software International, Inc.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). The autonomous-relational self: A new synthesis. *European Psychologist*, 1(3), 180-186.
- Kapan, M. (2014). *Kırsal ve kentsel alanda yaşayan gebelerin depresyon, yalnızlık ve şiddete maruz kalma durumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Li-

- sans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Kelly, U. A. (2011). Theories of intimate partner violence: From blaming the victim to acting against injustice. Intersectionality as an analytic framework. *Advances in Nursing Science*, 34(3), E29-E51.
- Kim, K. (2005). The relation among fit indexes, power, and sample size in structural equation modeling. *Structural Equation Modeling*, 12(3), 368-390.
- Kimmel, M. S. (2002). "Gender symmetry" in domestic violence: A substantive and methodological research review. *Violence against Women*, 8(11), 1332-1363.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York, NY: Guilford Publications.
- Kocot, T. ve Goodman, L. (2003). The roles of coping and social support in battered women's mental health. *Violence Against Women*, 9(3), 323-346.
- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L. ve Zwi, A. B. (2002). The world report on violence and health. *The Lancet*, 360, 1083-1088.
- Kuijpers, K. F., van der Knaap, L. M. ve Winkel, F. W. (2012). Risk of revictimization of intimate partner violence: The role of attachment, anger and violent behavior of the victim. *Journal of Family Violence*, 27, 33-44.
- Lawrence, E., Orengo-Aguayo, R., Langer, A. ve Brock, R. L. (2012). The impact and consequences of partner abuse on partners. *Partner Abuse*, 3(4), 406-428.
- MacCallum, R. C. ve Hong, S. (1997). Power analysis in covariance structure modeling using GFI and AGFI. *Multivariate Behavioral Research*, 32, 193-210.
- McFarlane, J., Willson, P., Malecha, A. ve Lemmey, D. (2000). Intimate partner violence: A gender comparison. *Journal of Interpersonal Violence*, 15(2), 158-169.
- Melton, H. C. ve Belknap, J. (2003). He hits, she hits: Assessing gender differences and similarities in officially reported intimate partner violence. *Criminal Justice and Behavior*, 30(3), 328-348.
- Miller, L. H., Smith, A. D. ve Mehler, B. L. (1988). *The stress audit manual*. Brookline, MA: Biobehavioral Institute.
- Morgado, F. F., Meireles, J. F., Neves, C. M., Amaral, A. C. ve Ferreira, M. E. (2018). Scale development: Ten main limitations and recommendations to improve future research practices. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 30(1), 3.
- Myers, T. A. (2011). Goodbye, listwise deletion: Presenting Hot Deck Imputation as an easy and effective tool for handling missing data. *Communication Methods and Measures*, 5(4), 297-310.
- Naçar, M., Baykan, Z., Poyrazoğlu, S. ve Çetinkaya, F. (2009). Kayseri ilinde iki sağlık ocağı bölgesinde kadına yönelik aile içi şiddet. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(2), 131-138.
- Neal, A. M. ve Edwards, K. M. (2017). Perpetrators' and victims' attributions for IPV: A critical review of the literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, 18(3), 239-267.
- O'Leary, K. D., Barling, J., Arias, I., Rosenbaum, A., Malone, J. ve Tyree, A. (1989). Prevalence and stability of physical aggression between spouses: A longitudinal analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57, 263-268.
- O'Leary, K. D. ve Schumacher, J. A. (2003). The association between alcohol use and intimate partner violence: Linear effect, threshold effect, or both? *Addictive Behaviors*, 28, 1575-1585.
- Riggs, D. S., Caulfield, M. B. ve Street, A. E. (2000). Risk for domestic violence: Factors associated with perpetration and victimization. *Journal of Clinical Psychology*, 58(10), 1289-1316.
- Robertson, K. ve Murachver, T. (2006). Intimate partner violence: Linguistic features and accommodation behavior of perpetrators and victims. *Journal of Language and Social Psychology*, 25(4), 406-422.
- Sackett, L. A. ve Saunders, D. G. (1999). The impact of different forms of psychological abuse on battered women. *Violence and Victims*, 14(1), 1-13.
- Şahin, N. H. ve Batıgün, A. D. (1997). Özel bir sağlık kuruluşunda iş doyum ve stres. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12(39), 57-71.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory-BSI): Türk gençleri için uyarlaması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44-56.
- Simons, R. L., Johnson, C., Beaman, J. ve Conger, R. D. (1993). Explaining women's double jeopardy: Factors that mediate the association between harsh treatment as a child and violence by a husband. *Journal of Marriage and Family*, 55(3), 713-723.
- Stith, S. M., McCollum, E. E., Amanor-Boadu, Y. ve Smith, D. (2012). Systemic perspectives on intimate partner violence treatment. *Journal of Marital and Family Therapy*, 38(1), 220-240.
- Stith, S. M., Smith, D. B., Penn, C. E., Ward, D. B. ve Tritt, D. (2004). Intimate partner physical abuse perpetration and victimization risk factors: A meta-analytic review. *Aggression and Violent Behavior*, 10, 65-98.
- Straus, M. A. (1979). Measuring intrafamily conflict and violence: The Conflict Tactics Scales. *Journal of Marriage and the Family*, 41, 75-88.
- Straus, M. A. (1995). *Manual for the Conflict Tactics Scales*. Durham, NH: Family Research Laboratory, University of New Hampshire.
- Straus, M. A. (1999). The controversy over domestic violence by women: A methodological, theoretical, and sociology of science analysis. X. B. Arriaga ve S. Oskamp (Ed.), *Violence in intimate relationships* içinde (s. 17-44). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Straus, M. A. ve Gelles, R. J. (1986). Societal change and change in family violence from 1975-1985 as revealed by two national surveys. *Journal of Marriage and the Family*, 48, 465-479.
- Straus, M. A. ve Gelles, R. J. (1995). *Physical violence in*

- American families: Risk factors and adaptations to violence in 8,145 families.* New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Straus, M. A., Hamby, S. L., McCoy, S. ve Sugarman, D. B. (1996). The revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues*, 17, 283-316.
- Strzyzewski-Aune, K. ve Comstock, J. (1997). Effect of relationship length on the experience, expression, and perceived appropriateness of jealousy. *The Journal of Social Psychology*, 137(1), 23-31.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5. Baskı). Boston, MA: Pearson.
- Taşkale, N. (2019, Temmuz). *Differences between women's reports of their own and partner's explanations for violence.* 16. Avrupa Psikoloji Kongresi, Moskova, Rusya.
- Taşkale, N. ve Sertel-Berk, H. Ö. (2019). Eş Şiddetine Karşı Yöntemler Endeksi'nin (EŞYE) Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Klinik Psikoloji Dergisi* 3(2), 69-91.
- Taşkale, N. ve Soygüt, G. (2016). Kadın sığınma evlerinde kalan şiddet mağduru kadınlar: Demografik ve sosyoekonomik bir inceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(Özel Sayı), 3-11.
- Taşkale, N. ve Soygüt, G. (2017). Risk factors for women's intimate partner violence victimization: An examination from the perspective of the Schema Therapy Model. *Journal of Family Violence*, 32, 3-12.
- Taymur, İ., Türkçapar, M. H., Örsel, S., Sargın, E. ve Akkoyunlu, S. (2011). Kişilik İnanç Ölçeği-Kısa Formunun (KİÖ-KF) Türkçe çevirisinin üniversite öğrencilerinde geçerlilik, güvenilirliği. *Klinik Psikiyatri*, 14, 199-209.
- Testa, M., Livingston, J. A. ve Leonard, K. E. (2003). Women's substance use and experiences of intimate partner violence: A longitudinal investigation among a community sample. *Addictive Behaviors*, 28, 1649-1664.
- The Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC) Subregional Headquarters for the Caribbean. (2002). Data collection system for domestic violence. <https://bit.ly/3dx5ts3>. Erişim tarihi: 02.09.2017.
- Tillyer, M. S. ve Wright, E. (2014). Intimate partner violence and the victim-offender overlap. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 51(1), 29-55.
- Vahip, I. ve Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile içi fiziksel şiddet ve kadın hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 107-114.
- Vatnar, S. K. B. ve Bjørkly, S. (2013). Lethal intimate partner violence: An interactional perspective on women's perceptions of lethal incidents. *Violence and Victims*, 28(5), 772-789.
- Vézina, J. ve Hébert, M. (2007). Risk factors for victimization in romantic relationships of young women: A review of empirical studies and implications for prevention. *Trauma, Violence, & Abuse*, 8(1), 33-66.
- Whitaker, M. P. (2014). Motivational attributions about intimate partner violence among male and female perpetrators. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(3), 517-535.
- Wilkinson, D. L. ve Hamerschlag, S. J. (2005). Situational determinants in intimate partner violence. *Aggression and Violent Behavior*, 10, 333-361.
- Witte, S. S., Batsukh, A. ve Chang, M. (2010). Sexual risk behaviors, alcohol abuse, and intimate partner violence among sex workers in Mongolia: Implications for HIV prevention intervention development. *Journal of Prevention & Intervention in the Community*, 38(2), 89-103.
- Yüksel Kaptanoğlu, İ. ve Çavlin, A. (2015). Kadına yönelik şiddet yaygınlığı. *Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması* içinde (s. 81-122). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.